

॥ तैत्तिरीय संहिता ॥

॥ काण्डम् ४ ॥

॥ प्रथमः प्रश्नः ॥

॥ तैत्तिरीयसंहितायां चतुर्थकाण्डे प्रथमः प्रश्नः ॥

युञ्जानः प्रथमम्मनस्तत्त्वाय सविता धियः। अग्निं
ज्योतिर्निचाय्य पृथिव्या अध्याभरत्। युक्ताय मनसा
देवान्सुर्वर्यतो धिया दिवम्। बृहज्ज्योतिः करिष्यतः सविता
प्र सुवति तान्। युक्तेन मनसा वयं देवस्य सवितुः सुवे।
सुवर्गेयाय शक्त्यै। युञ्जते मन उत युञ्जते धियो विप्रा विप्रस्य
बृहतो विपश्चितः। वि होत्रा दधे वयुनाविदेक इत्॥१॥

मही देवस्य सवितुः परिष्टुतिः। युजे वां ब्रह्म पूर्वं
नमोभिर्वि श्लोका यन्ति पथ्येव सूरः। शृण्वन्ति विश्वे
अमृतस्य पुत्रा आ ये धामानि दिव्यानि तस्थुः। यस्य
प्रयाणमन्वन्य इद्ययुर्देवा देवस्य महिमानमर्चतः। यः
पार्थिवानि विममे स एतशो रजांसि देवः सविता
महित्वना। देव सवितुः प्र सुव यज्ञम्प्र सुव॥२॥

यज्ञपतिम्भगाय दिव्यो गन्धर्वः। केतपूः केतं नः पुनातु
वाचस्पतिर्वाचमद्य स्वदाति नः। इमं नो देव सवितर्यज्ञं
प्र सुव देवायुवः सखिविदः सत्राजितं धनजितः
सुवर्जितम्। ऋचा स्तोमः समर्धय गायत्रेण रथन्तरम्।
बृहद्गायत्रवर्तनि। देवस्य त्वा सवितुः प्रसवेऽश्विनोर्बाहुभ्यां
पूष्णो हस्ताभ्यामगायत्रेण छन्दसाऽऽदेऽङ्गिरस्वदभिरसि
नारिः॥३॥

असि पृथिव्याः सधस्थादग्निम्पुरीष्यमङ्गिरस्वदा भर
त्रैष्टुभेन त्वा छन्दसाऽऽदेऽङ्गिरस्वद्वभिरसि नारिरसि त्वया
वयः सधस्थ आग्निः शकेम खनितुं पुरीष्यं जागतेन त्वा
छन्दसाऽऽदेऽङ्गिरस्वद्वस्त आधाय सविता बिभ्रदभिः
हिरण्ययीम्। तया ज्योतिरजस्रमिदग्निं खात्वी न आ
भरानुष्टुभेन त्वा छन्दसाऽऽदेऽङ्गिरस्वत्॥

इद्यज्ञं प्र सुव नारिरानुष्टुभेन त्वा छन्दसा त्रीणि च॥—————[१]

इमामगृभ्णन्नशनामृतस्य पूर्वं आयुषि विदथेषु कव्या।
तया देवाः सुतमा बभूवुर्ऋतस्य सामन्त्सरमारपन्ती।
प्रतूर्तं वाजिन्ना द्रव वरिष्ठामनु संवतम्। दिवि ते जन्मं

परममन्तरिक्षे नाभिः पृथिव्यामधि योनिः। युञ्जथा५
 रासंभं युवमस्मिन् यामे वृषण्वसू। अग्निम्भरन्तमस्मयुम्।
 योगेयोगे तवस्तरं वाजेवाजे हवामहे। सखाय इन्द्रमृतये।
 प्रतूर्वन्न॥५॥

एह्यवक्रामन्नशस्ती रुद्रस्य गाणपत्यान्मयोभूरेहि।
 उर्वन्तरिक्षमन्विहि स्वस्तिगव्यूतिरभयानि कृण्वन्। पूष्णा
 सयुजा सह। पृथिव्याः सधस्थादग्निम्पुरीष्यमङ्गिरस्वदच्छेह्यग्निम्
 ऽग्निम्पुरीष्यमङ्गिरस्वद्वरिष्यामोऽग्निम्पुरीष्यमङ्गिरस्वद्वरामः।
 अन्वग्निरुषसामग्रमख्यदन्वहानि प्रथमो जातवेदाः। अनु
 सूर्यस्य॥६॥

पुरुत्रा च रश्मीननु द्यावापृथिवी आ तंतान। आगत्य
 वाज्यध्वनः सर्वा मृधो वि धूनुते। अग्निः सधस्थे महति
 चक्षुषा नि चिंकीषते। आक्रम्य वाजिन्पृथिवीमग्निमिच्छ रुचा
 त्वम्। भूम्या वृत्वाय नो ब्रूहि यतः खनाम् तं वयम्।
 द्यौस्ते पृष्ठं पृथिवी सधस्थमात्मान्तरिक्षः समुद्रस्ते योनिः।
 विख्याय चक्षुषा त्वमभि तिष्ठ॥७॥

पृतन्यतः। उत्क्राम महते सौभगायास्मादास्थानाद्विणोदा

वाजिन्। वयं स्याम सुमतौ पृथिव्या अग्निं खनिष्यन्तं
 उपस्थे अस्याः। उदक्रमीद्वविणोदा वाज्यर्वाकः स लोकः
 सुकृतं पृथिव्याः। ततः खनेम सुप्रतीकमग्निं सुवो रुहाणा
 अधि नाकं उत्तमे। अपो देवीरुपं सृजं मधुमतीरयक्ष्माय
 प्रजाभ्यः। तासां स्थानादुज्जिहतामोषधयः सुपिप्पलाः।
 जिघर्मि॥८॥

अग्निम्मनसा घृतेन प्रतिक्ष्यन्तम्भुवनानि विश्वा।
 पृथुं तिरश्चा वयसा बृहन्तं व्यचिष्ठमन्नं रभसं
 विदानम्। आ त्वा जिघर्मि वचसा घृतेनारक्षसा
 मनसा तज्जुषस्व। मर्यश्रीः स्पृहयद्वर्णो अग्निर्नाभिमृशे
 तनुवा जर्हृषाणः। परि वाजपतिः कविरग्निर्हव्या
 न्यक्रमीत्। दधद्रत्नानि दाशुषे। परि त्वाऽग्ने पुरं वयं
 विप्रं सहस्य धीमहि। धृषद्वर्णं दिवेदिवे भेत्तारम्भङ्गुरावतः।
 त्वमग्ने द्युभिस्त्वमाशुशुक्षणिस्त्वमद्भ्यस्त्वमश्मनस्परि। त्वं
 वनेभ्यस्त्वमोषधीभ्यस्त्वं नृणां नृपते जायसे शुचिः॥९॥

प्रतूर्वन्सूर्यस्य तिष्ठ जिघर्मि भेत्तारं विश्वं॥ [२]

देवस्य त्वा सवितुः प्रसवेऽश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्यां

पृथिव्याः सधस्थेऽग्निम्पुरीष्यमङ्गिरस्वत्खनामि। ज्योतिष्मन्तं
 त्वाग्ने सुप्रतीकमजस्रेण भानुना दीद्यानम्। शिवं प्रजाभ्यो-
 ऽहिंसन्तं पृथिव्याः सधस्थेऽग्निं पुरीष्यमङ्गिरस्वत्खनामि।
 अपां पृष्ठमसि सप्रथा उर्वग्निम्भरिष्यदपरावपिष्ठम्।
 वर्धमानम्मह आ च पुष्करं दिवो मात्रया वरिणा प्रथस्व।
 शर्म च स्थः॥१०॥

वर्म च स्थो अच्छिद्रे बहुले उभे। व्यचस्वती सं
 वसाथाम्भर्तमग्निम्पुरीष्यम्। सं वसाथाः सुवर्विदा समीची
 उरसा त्मना। अग्निमन्तर्भरिष्यन्ती ज्योतिष्मन्तमजस्रमित्।
 पुरीष्योऽसि विश्वभराः। अथर्वा त्वा प्रथमो निरमन्थदग्ने।
 त्वामग्ने पुष्करादध्यथर्वा निरमन्थत। मूर्ध्नो विश्वस्य वाघतः।
 तमु त्वा दध्यङ्घ्रिषिः पुत्र ईधे॥११॥

अथर्वणः। वृत्रहणं पुरन्दरम्। तमु त्वा पाथ्यो वृषा
 समीधे दस्युहन्तमम्। धनंजयः रणेरणे। सीदं होतः
 स्व उ लोके चिकित्वान्त्सादया यज्ञः सुकृतस्य योनौ।
 देवावीर्देवान् हविषा यजास्यग्ने बृहद्यजमाने वयो धाः। नि
 होता होतृषदने विदानस्त्वेषो दीदिवाः असदथ्सुदक्षः।

अदब्धव्रतप्रमतिर्वसिष्ठः सहस्रम्भुरः शुचिजिह्वो अग्निः। स॑
सीदस्व महा॑ अ॒सि शोच॑स्व॥१२॥

दे॒व॒वी॒त॒मः। वि धू॒म॒म॒ग्ने अरु॒ष॒मि॒ये॒ध्य सृ॒ज प्र॑शस्त
दर्श॑तम्। जनि॑ष्वा हि जे॒न्यो अ॒ग्ने अ॒ह्ना॑ ह॒तो ह॒तेष्व॑रु॒षो
वने॑षु। दमे॑दमे स॒प्त रत्ना॑ दधा॒नोऽग्नि॑र॒होता॑ नि ष॑सादा
यजी॑यान्॥१३॥

स्थ ई॒धे शोच॑स्व स॒प्तविं॑शतिश्च॥ [३]

सं ते वा॒यु॒र्मा॒त॒रि॒श्वा द॒धातू॑त्ता॒नायै॑ हृद॑यं यद्वि॒लि॒ष्टम्।
दे॒वानां॑ यश्चर॑ति प्रा॒णथे॑न॒ तस्मै॑ च दे॒वि व॑ष॒डस्तु॑ तुभ्य॑म्।
सुजा॑तो॒ ज्योति॑षा स॒ह शर्म॑ वरू॒थमा॑स॒दः सुवः॑। वासो॑ अ॒ग्ने
वि॒श्वरू॑प॒ः सं व्य॑यस्व विभाव॑सो। उदु॑ तिष्ठ स्वध्व॒रावा॑
नो दे॒व्या कृ॑पा। दृ॒शे च॑ भा॒सा बृ॑ह॒ता सु॑शु॒क्निरा॒ग्ने या॑हि
सुश॑स्तिभिः॥१४॥

ऊ॒र्ध्व ऊ॒ षु ण॑ ऊ॒तये॑ तिष्ठा॑ दे॒वो न॑ स॒वि॒ता। ऊ॒र्ध्वो
वाज॑स्य॒ सनि॑ता॒ यद॑ञ्जिभिर्वा॒घद्विर्वि॑ह्वया॑महे। स जा॒तो
गर्भो॑ अ॒सि रोद॑स्यो॒र॒ग्ने चा॒रुर्वि॑भृ॒त ओष॑धीषु। चि॒त्रः शि॒शुः
परि॑ तमा॑स्य॒क्तः प्र मा॒तृभ्यो॑ अधि॒ कनि॑क्रदद्वाः। स्थि॒रो

भ॒व वी॒ङ्ग आ॒शु॒र्भ॒व वा॒ज्य॒र्व॒न् । पृ॒थु॒र्भ॒व सु॒ष॒द॒स्त्व॒म॒ग्नेः
पु॒री॒ष॒वा॒ह॒नः । शि॒वो भ॒व ॥ १५ ॥

प्र॒जा॒भ्यो मा॒नु॒षी॒भ्य॒स्त्व॒म॒ङ्गि॒रः । मा द्या॒वा॒पृ॒थि॒वी
अ॒भि शू॒शु॒चो मा॒न्तरि॑क्षं मा व॒न॒स्प॒तीन् । प्रै॒तु वा॒जी
क॒नि॒क्र॒द॒न्ना॒न॒द॒द्रा॒स॒भः प॒त्वा । भ॒र॒न्ना॒ग्नि॒म्पु॒री॒ष्यं मा पा॒द्या॒यु॒षः
पु॒रा । रा॒स॒भो वां क॒नि॒क्र॒द॒त्सु॒यु॒क्तो वृ॒षणा॒ रथे॑ । स
वा॒म॒ग्नि॒म्पु॒री॒ष्यं मा॒शु॒र्दू॒तो व॒हा॒दि॒तः । वृ॒षा॒ग्निं वृ॒षण॑म्भ॒र॒न्ना॒पां
ग॒र्भं॑ स॒मु॒द्रि॒य॒म॒ । अ॒ग्न आ या॑हि ॥ १६ ॥

वी॒त॒यं ऋ॒तं स॒त्य॒म् । ओष॑ध॒यः प्र॒ति गृ॒ही॒ता॒ग्नि॒मे॒तं
शि॒व॒मा॒य॒न्त॑म॒भ्य॒त्र यु॒ष्मा॒न् । व्य॒स्य॒न्वि॒श्वा अ॒म॒ती॒र॒रा॒ती॒र्नि॒षी॒द॒न्तो
अ॒पं दु॒र्म॒तिं॑ ह॒न॒त् । ओष॑ध॒यः प्र॒ति मो॒द॒ध्व॒मे॒न॒म्पु॒ष्पा॒व॒तीः
सु॒पि॒प्प॒लाः । अ॒यं वो॒ ग॒र्भं॑ ऋ॒त्वियः॑ प्र॒त्नं॑ स॒ध॒स्थ॒मा॒स॒द॒त् ॥ १७ ॥

सुश॒स्ति॒भिः शि॒वो भ॒व या॑हि ष॒द्विं॑शच्च ॥ [४]

वि पा॒ज॒सा पृ॒थु॒ना शो॒शु॒चा॒नो बा॒ध॒स्व द्वि॒षो र॒क्ष॒सो
अ॒मी॒वाः । सु॒श॒र्म॒णो बृ॒ह॒तः श॒र्म॒णि स्या॒म॒ग्ने॒र॒हं॑ सु॒ह॒वं॒स्य
प्र॒णी॒तौ । आ॒पो हि ष्ठा म॒यो॒भु॒व॒स्ता न॑ ऊ॒र्जे द॒धा॒त॒न । म॒हे
र॒णा॒य च॒क्ष॒से । यो वः शि॒व॒त॒मो र॒स॒स्त॒स्य॑ भा॒ज॒य॒ते॒ह नः॑ ।

उ॒श॒तीरि॑व मा॒तरः॑। तस्मा॒ अरं॑ ग॒माम॒ वो॒ यस्य॒ क्षया॑य॒
जिन्व॑थ। आपो॑ ज॒नय॑था च नः। मि॒त्रः॥१८॥

स॒ꣳसृ॒ज्यं पृ॒थि॒वीम्भूमिं॑ च॒ ज्योति॑षा स॒ह। सु॒जातं॑
जा॒तवे॑दसम॒ग्निं वै॑श्वान॒रं वि॒भुम्। अ॒य॒क्ष्माय॑ त्वा स॒ꣳ सृ॒जामि
प्र॒जाभ्यः॑। वि॒श्वे॑ त्वा दे॒वा वै॑श्वान॒राः स॒ꣳ सृ॒जन्त्वानु॑ष्टु॒भेन॒
छन्द॑साङ्गिर॒स्वत्। रु॒द्राः स॒म्भृत्य॑ पृ॒थि॒वीम्बृ॒हज्योतिः॑
समी॑धिरे। तेषां॑ भा॒नुरज॑स्र इच्छु॒क्रो दे॒वेषु॑ रोचते। स॒ꣳसृष्टां॑
वसु॑भी रु॒द्रैर्धीरैः॑ कर्म॒ण्या॑म्मृद॒म्। हस्ता॑भ्याम्मृ॒द्धीं कृ॒त्वा
सि॒नीवा॒ली क॑रोतु॥१९॥

ताम्। सि॒नीवा॒ली सु॑क॒पर्दा सु॑कुरी॒रा स्वौप॑शा। सा
तुभ्य॑मदिते मह॒ ओखां॑ द॒धातु॑ हस्त॑योः। उ॒खां क॑रोतु श॒क्त्या॑
बा॒हुभ्या॑मदिति॒र्धिया॑। मा॒ता पु॒त्रं यथो॑पस्थे सा॒ग्निम्बि॑भर्तु
गर्भ॑ आ। म॒खस्य॑ शिरो॑ऽसि य॒ज्ञस्य॑ प॒दे स्थः॑। वस॑वस्त्वा
कृ॒ण्वन्तु॒ गाय॑त्रेण॒ छन्द॑साङ्गिर॒स्वत्पृ॒थिव्य॑सि रु॒द्रास्त्वा
कृ॒ण्वन्तु॒ त्रैष्टु॑भेन॒ छन्द॑साङ्गिर॒स्वद॒न्तरि॑क्षमसि॥२०॥

आ॒दि॒त्यास्त्वा॑ कृ॒ण्वन्तु॒ जाग॑तेन॒ छन्द॑साङ्गिर॒स्वद्यौर॑सि
वि॒श्वे॑ त्वा दे॒वा वै॑श्वान॒राः कृ॒ण्वन्त्वानु॑ष्टु॒भेन॒ छन्द॑साङ्गिर॒स्वदि॑शो-

ऽसि ध्रुवासि धारया मयि प्रजा९ रायस्पोषं गौपत्य९
 सुवीर्य९ सजातान् यजमानायादित्यै रास्त्रास्यदितिस्ते
 बिलं गृह्णातु पाङ्केन छन्दसाङ्गिरस्वत्। कृत्वाय सा
 महीमुखाम्मुन्मयीं योनिमग्रये। ताम्पुत्रेभ्यः सम्प्रायच्छददितिः
 श्रपयानिति॥ २१॥

मित्रः करोत्वन्तरिक्षमसि प्र चत्वारि च॥ [५]

वसंवस्त्वा धूपयन्तु गायत्रेण छन्दसाङ्गिरस्वद्रुद्रास्त्वा
 धूपयन्तु त्रैष्टुभेन छन्दसाङ्गिरस्वदादित्यास्त्वा धूपयन्तु
 जागतेन छन्दसाङ्गिरस्वद्विश्वे त्वा देवा वैश्वानरा
 धूपयन्त्वानुष्टुभेन छन्दसाङ्गिरस्वदिन्द्रस्त्वा धूपयत्वङ्गिरस्वद्विष्णु
 धूपयत्वङ्गिरस्वद्वरुणस्त्वा धूपयत्वङ्गिरस्वददितिस्त्वा देवी
 विश्वदेव्यावती पृथिव्याः सधस्थेऽङ्गिरस्वत्खनत्ववट देवानां
 त्वा पत्नीः॥ २२॥

देवीर्विश्वदेव्यावतीः पृथिव्याः सधस्थेऽङ्गिरस्वदधतूखे
 धिषणास्त्वा देवीर्विश्वदेव्यावतीः पृथिव्याः सधस्थे-
 ऽङ्गिरस्वदभीन्धतामुखे ग्रास्त्वा देवीर्विश्वदेव्यावतीः
 पृथिव्याः सधस्थेऽङ्गिरस्वच्छपयन्तूखे वरूत्रयो जनयस्त्वा

दे॒वीर्वि॒श्वदे॑व्यावतीः पृथि॒व्याः स॒धस्थे॑ऽङ्गि॒रस्व॑त्पंचन्तू॒खे।
मित्रे॑तामु॒खाम्प॑चैषा मा भेदि। एतां ते परि॑ ददा॒म्यभि॑त्यै।
अ॒भीमाम्॥ २३ ॥

म॒हिना दि॒वम्मि॒त्रो ब॑भूव स॒प्रथाः॑। उ॒त श्रव॑सा
पृथि॒वीम्। मि॒त्रस्य॑ च॒र्षणी॑धृतः श्रवो॑ दे॒वस्य॑ सान॒सिम्।
द्यु॒म्नं चि॒त्रश्र॑वस्तमम्। दे॒वस्त्वा॑ सवि॒तोद्व॑पतु सु॒पाणिः
स्व॑ङ्गुरिः। सु॒बा॒हुरु॒त श॑क्त्या॑। अप॑द्यमाना पृथि॒व्याशा॒
दिश॑ आ पृ॒ण। उत्ति॑ष्ठ बृ॒हती॑ भ॒वोर्ध्वा ति॑ष्ठ ध्रु॒वा त्वम्।
वस॑व॒स्त्वाच्छृ॑न्दन्तु गाय॒त्रेण॒ छन्द॑साङ्गि॒रस्व॑द्रु॒द्रास्त्वा
च्छृ॑न्दन्तु त्रैष्टु॑भेन॒ छन्द॑साङ्गि॒रस्व॑दा॒दित्या॑स्त्वाच्छृ॑न्दन्तु
जाग॑तेन॒ छन्द॑साङ्गि॒रस्व॑द्वि॒श्वे त्वा दे॒वा वै॑श्वान॒रा
आच्छृ॑न्दन्त्वानु॑ष्टुभेन॒ छन्द॑साङ्गि॒रस्व॑त्॥ २४ ॥

पत्नीरि॒मा९ रु॒द्रास्त्वाच्छृ॑न्दन्त्वेका॒न्नवि॑शतिश्च॑॥ [६]

समा॑स्त्वाग्न ऋ॒तवो॑ वर्धयन्तु संवत्स॒रा ऋ॑षयो॒ यानि॑
स॒त्या। सं दि॒व्येन॑ दी॒दिहि॑ रोच॒नेन॒ विश्वा॑ आ भा॑हि प्र॒दिशः॑
पृथि॒व्याः। सं चे॒ध्यस्वा॑ग्रे प्र च॑ बोधयैन॒मुच॑ तिष्ठ म॒हते॑
सौभ॑गाय। मा च॑ रिषदुप॒स॒त्ता ते अ॒ग्रे ब्र॒ह्माण॑स्ते य॒शसः॑

सन्तु मान्ये। त्वामग्ने वृणते ब्राह्मणा इमे शिवो अग्ने॥२५॥

सुव॑रणे भवा नः। सु॒प॒त्न॒हा नो॑ अ॒भिमा॑ति॒जिच्च॒ स्वे ग॒ये
जागृ॑ह्यप्रयुच्छन्। इ॒हैवाग्ने॒ अधि॑ धारया रु॒यिं मा॒ त्वा नि
क्र॑न्पूर्व॒चितो॑ नि॒कारि॑णः। क्ष॒त्रम॑ग्ने सु॒यम॑मस्तु तुभ्य॑मुप॒स॒त्ता
व॑र्धतां ते॒ अनि॑ष्टतः। क्ष॒त्रेणा॑ग्ने स्वायुः स॑ र॒भस्व॑ मि॒त्रेणा॑ग्ने
मि॒त्रधे॑ये॒ यत॑स्व। सु॒जा॒ताना॑म्मध्यम॒स्था ए॑धि॒ राज्ञा॑मग्ने
वि॒ह्व्यो दी॑दिहीह। अ॒ति॑॥२६॥

नि॒हो अ॒ति॒ स्नि॒धोऽत्य॑चि॒त्तिम॑त्यरा॒तिम॑ग्ने। वि॒श्वा ह्य॑ग्ने
दु॒रि॒ता स॒ह॒स्वा॒था॒स्मभ्य॑ र॒स॒ह॒वी॒रा र॒यिं दा॑ः। अ॒ना॒धृ॒ष्यो
जा॒तवे॑दा॒ अनि॑ष्टतो वि॒राड॑ग्ने क्ष॒त्रभृ॑दी॒दिही॑ह। वि॒श्वा आ॑शाः
प्रमु॑ञ्चन्मानु॒षीर्भियः॑ शि॒वाभि॑र॒द्य परि॑ पाहि नो वृ॒धे। बृ॒ह॒स्प॒ते
स॒वि॒तर्बो॑धयै॒न र॒स॑ शि॒तं चि॒त्सन्त॑रा र॒स शि॑शाधि।
व॒र्धयै॑नम्मह॒ते सौ॑भ॒गाय॑॥२७॥

वि॒श्व ए॒न॒मनु॑ म॒दन्तु॑ दे॒वाः। अ॒मु॒त्र॒भूया॑दध॒ यद्य॑मस्य
बृ॒ह॒स्प॒ते अ॒भि॒श॑स्ते॒रमु॑ञ्चः। प्र॒त्यौ॒ह॒ताम॑श्विना॒ मृ॒त्युम॑स्माद्दे॒वाना॑म
भि॒ष॒जा श॒ची॑भिः। उ॒द्वयं॑ तम॑स॒स्परि॑ पश्य॑न्तो॒ ज्योति॑रुत्त॒रम्।
दे॒वं दे॒व॒त्रा सूर्य॑म॒गन्म॑ ज्योति॑रुत्त॒मम्॥२८॥

इमे शिवो अग्नेऽति सौभगाय चतुस्त्रिंशच्च॥ [७]

ऊर्ध्वा अस्य समिधौ भवन्त्यूर्ध्वा शुक्रा शोचीः प्यग्नेः।
द्युमत्तमा सुप्रतीकस्य सूनोः। तनूनपादसुरो विश्ववेदा देवो
देवेषु देवः। पथ आनक्ति मध्वा घृतेन। मध्वा यज्ञं नक्षसे
प्रीणानो नराशंसो अग्ने। सुकृद्देवः संविता विश्ववारः।
अच्छायमेति शवसा घृतेनेडानो वह्निर्ममसा। अग्निः सुचो
अध्वरेषु प्रयत्सु। स यक्षदस्य महिमानमग्नेः सः॥ २९॥

ई मन्द्रासु प्रयसः। वसुश्चेतिष्ठो वसुधातमश्च। द्वारो
देवीरन्वस्य विश्वे व्रता ददन्ते अग्नेः। उरुव्यचंसो धाम्ना
पत्यमानाः। ते अस्य योषणे दिव्ये न योनावुषासानक्ताः।
इमं यज्ञमवतामध्वरं नः। दैव्या होतारावूर्ध्वमध्वरं नो-
ऽग्नेर्जिह्वामभि गृणीतम्। कृणुतं नः स्विष्टिम्। तिस्रो
देवीर्बर्हिरेदः सदन्तिवडा सरस्वती॥ ३०॥

भारती। मही गृणाना। तन्नस्तुरीपमद्भुतं पुरुक्षु त्वष्टा
सुवीरम्। रायस्पोषं विष्यतु नाभिमस्मे। वनस्पतेऽव सृजा
रराणस्त्मना देवेषु। अग्निर्हव्यः शमिता सूदयाति। अग्ने
स्वाहा कृणुहि जातवेद इन्द्राय हव्यम्। विश्वे देवा हविरिदं

जुषन्ताम्। हिरण्यगर्भः समवर्तताग्रे भूतस्य जातः पतिरेकं
आसीत्। स दाधार पृथिवीं द्याम्॥३१॥

उतेमां कस्मै देवाय हविषा विधेम। यः प्राणतो निमिषतो
महित्वैक इद्राजा जगतो बभूव। य ईशे अस्य द्विपदश्चतुष्पदः
कस्मै देवाय हविषा विधेम। य आत्मदा बलदा यस्य विश्वं
उपासते प्रशिषं यस्य देवाः। यस्य छायामृतं यस्य मृत्युः
कस्मै देवाय हविषा विधेम। यस्येमे हिमवन्तो महित्वा यस्य
समुद्रं रसया सह॥३२॥

आहुः। यस्येमाः प्रदिशो यस्य बाहू कस्मै देवाय हविषा
विधेम। यं क्रन्दसी अवसा तस्तभाने अभ्यैक्षेताम्मनसा
रेजमाने। यत्राधि सूर उदितौ व्येति कस्मै देवाय हविषा
विधेम। येन द्यौरुग्रा पृथिवी च दृढे येन सुवः स्तभितं येन
नाकः। यो अन्तरिक्षे रजसो विमानः कस्मै देवाय हविषा
विधेम। आपो ह यन्महतीर्विश्वम्॥३३॥

आयन्दक्षं दधाना जनयन्तीरग्निम्। ततो देवानां
निरवर्ततासुरेकः कस्मै देवाय हविषा विधेम। यश्चिदापो
महिना पर्यपश्यद्वक्षं दधाना जनयन्तीरग्निम्। यो देवेष्वधि

देव एक आसीत्कस्मै देवाय हविषा विधेम॥३४॥

अग्नेः स सरस्वती द्यां सह विश्वञ्चतुस्त्रिHशश्च॥ [८]

आकूतिमग्निमप्रयुजः स्वाहा मनो मेधामग्निमप्रयुजः
स्वाहा चित्तं विज्ञातमग्निमप्रयुजः स्वाहा वाचो
विधृतिमग्निमप्रयुजः स्वाहा प्रजापतये मनवे स्वाहाग्नये
वैश्वानराय स्वाहा विश्वे देवस्य नेतुर्मर्तो वृणीत सुख्यं विश्वे
राय इषुष्यसि द्युम्नं वृणीत पुष्यसे स्वाहा मा सु भित्था मा
सु रिषो दृहस्व वीडयस्व सु। अम्बं धृष्णु वीरयस्व॥३५॥

अग्निश्चेदं करिष्यथः। दृहस्व देवि पृथिवि स्वस्तय
आसुरी माया स्वधया कृतासि। जुष्टं देवानामिदमस्तु
हव्यमरिष्टा त्वमुदिहि यज्ञे अस्मिन्। मित्रैतामुखां तपैषा
मा भेदि। एतान्ते परि ददाम्यभित्यै। द्वन्नः सर्पिरासुतिः
प्रबो होता वरेण्यः। सहसस्पुत्रो अद्भुतः। परस्या अधि
संवतोऽवरां अभ्या॥३६॥

तरा यत्राहमस्मि तां अंवा परमस्याः परावतो
रोहिदंश्च इहा गंहि। पुरीष्यः पुरुप्रियोऽग्ने त्वं तरा
मृधः। सीद त्वं मातुरस्या उपस्थे विश्वान्यग्ने वयुनानि

विद्वान्। मैनामर्चिषा मा तपसाभि शूशुचोऽन्तरस्या५
 शुक्रज्योतिर्वि भाहि। अन्तरंगे रुचा त्वमुखायै सदने स्वे।
 तस्यास्त्व५ हरसा तपञ्जातवेदः शिवो भव। शिवो भूत्वा
 मह्यमग्रेऽथो सीद शिवस्त्वम्। शिवाः कृत्वा दिशः सर्वाः
 स्वां योनिमिहासदः॥३७॥

वीरयस्वा तपन्वि५शतिश्च॥

[९]

यदग्रे यानि कानि चा ते दारूणि दध्मसि। तदस्तु
 तुभ्यमिद्धृतं तज्जुषस्व यविष्ठ। यदत्युपजिहिंका यद्वम्रो
 अतिसर्पति। सर्वं तदस्तु ते घृतं तज्जुषस्व यविष्ठ।
 रात्रि५रात्रिमप्रयावम्भरन्तोऽश्वायेव तिष्ठते घासमस्मै।
 रायस्पोषेण समिषा मदन्तोऽग्रे मा ते प्रतिवेशा रिषाम।
 नाभा॥३८॥

पृथिव्याः समिधानमग्नि५ रायस्पोषाय बृहते
 हवामहे। इरम्मदम्बृहदुक्थं यजत्रं जेतारमग्निं पृतनासु
 सासहिम्। याः सेना अभीत्वरीराव्याधिनीरुगणा
 उता ये स्तेना ये च तस्कंरास्ताऽस्ते अग्रेऽपि
 दधाम्यास्ये। दऽष्टाभ्याम्मलिमूञ्मयैस्तस्कंरा५ उता।

हनू॑भ्या॒ऽस्ते॒ना॒न्म॒गव॒स्ता॒ऽस्त्वं खा॑द॒ सुखा॑दितान्। ये जने॑षु
म॒लि॒म्ल॒वः स्ते॒नास॒स्तस्के॑रा॒ वने॑। ये॥३९॥

कक्षे॑ष्वघा॒यव॒स्ता॒ऽस्ते द॑धामि॒ जम्भ॑योः। यो
अ॒स्मभ्य॑मरातीयाद्यश्च॒ नो द्वे॑षते॒ जनः॑। निन्दा॒द्यो अ॒स्मान्
दि॒प्सा॑च्च॒ सर्वं॑ तम्म॑स्मसा॒ कुरु॑। स॒शितं॑ मे॒ ब्रह्म॑
स॒शितं॑ वीर्यं॑ बलम्। स॒शितं॑ क्ष॒त्रं जि॒ष्णु यस्या॒हमस्मि॑
पुरो॑हितः। उदै॑षाम्बा॒हू अ॑तिर॒मुद्वर्च॑ उदू॒ बलम्॑। क्षि॒णोमि॑
ब्रह्म॑णा॒मित्रा॒नुन्न॑यामि॥४०॥

स्वा॒ऽअ॒हम्। दृ॒शा॒नो रु॒क्म उ॒र्व्या व्य॑द्यौ॒र्दुर्म॑रुष॒मायुः॑ श्रि॒ये
रु॒चा॒नः। अ॒ग्नि॒र॒मृतो॑ अ॒भव॒द्वयो॑भिर्यदे॒नं द्यौ॑रज॒नय॑त्सुरेताः।
वि॒श्वा रू॒पाणि॑ प्र॒ति मु॑ञ्चते क॒विः प्रा॑सा॒वी॒द्भद्रं॑ द्वि॒पदे॑ चतु॒ष्पदे॑।
वि ना॒कम॑ख्य॒त्सवि॑ता वरे॒ण्योऽनु॑ प्र॒याण॑मु॒षसो॑ वि रा॒जति॑।
नक्तो॑षासा॒ सम॑नसा॒ विरू॑पे धा॒पये॑ते शि॒शुमे॑क॒ऽसमी॑ची।
द्यावा॒ क्षामा॑ रु॒क्मः॥४१॥

अ॒न्तर्वि॑ भा॒ति दे॒वा अ॒ग्निं धा॑रय॒न्द्रवि॑णो॒दाः। सु॒पर्णो॑-
ऽसि॒ ग॒रु॒त्मा॑न्नि॒वृत्ते॑ शिरो॒ गाय॑त्रं चक्षुः॒ स्तोमं॑ आ॒त्मा
सामं॑ ते त॒नूर्वा॑मदे॒व्यम्बृ॑ह॒द्रथ॑न्त॒रे प॒क्षौ य॑ज्ञाय॒ज्ञिय॑म्पुच्छं॒

छन्दा॑स्यङ्गानि॑ धिष्णि॑याः श॒फा यजू॑षि॒ नाम॑। सु॒पर्णो॑ऽसि
ग॒रुत्मा॑न्दि॒व गच्छ॑ सु॒वः पत॑॥४२॥

नाभा॑ वने॒ येन॑ यामि॒ क्षामा॑ रु॒क्मो॑ऽष्टात्रि॑शच्च॥ [१०]

अ॒ग्रे यं य॒ज्ञम॑ध्व॒रं वि॒श्वतः॑ परि॒भूर॑सि। स इ॒द्वे॒वेषु॑
गच्छ॑ति। सोम॒ यास्ते॑ म॒योभु॑व॒ ऊत॑यः सन्ति॑ दा॒शुषे॑।
ताभि॑र्नोऽवि॒ता भ॑व। अ॒ग्नि॒र्मूर्धा॑ भु॒वः। त्वं नः॑ सोम॒ या
ते॒ धामा॑नि। तथ्स॑वि॒तुर्वरे॑ण्य॒म्भर्गो॑ दे॒वस्य॑ धीमहि। धियो॒
यो नः॑ प्रचो॒दया॑त्। अचि॑त्ती॒ यच्च॑कृ॒मा दै॒व्ये जने॑ दी॒नैर्दक्षैः॑
प्रभू॑ती पू॒रुष॑त्वता॑॥४३॥

दे॒वेषु॑ च सवि॒तर्मानु॑षेषु च॒ त्वं नो॒ अत्र॑ सुव॒ताद॑ना॒गसः॑।
चो॒दयि॑त्री सूनृ॒तानां॑ चे॒तन्ती॑ सु॒मती॑नाम्। य॒ज्ञं द॑धे॒ सर॑स्वती।
पावी॑रवी क॒न्या चि॒त्रायुः॑ सर॑स्वती वी॒रप॑त्नी॒ धियं॑ धात्।
ग्राभि॑रच्छि॒द्रं श॒रणं स॒जोषा॑ दुरा॒धर्षं॑ गृण॒ते शर्म॑ य॒सत्।
पूषा॑ गा अ॒न्वे॒तु नः॑ पूषा र॑क्ष॒त्वर्व॑तः। पूषा वाज॑स॒नोतु॑
नः। शु॒क्रं ते॑ अ॒न्यद्य॑ज॒तं ते॑ अ॒न्यत्॥४४॥

विषु॑रूपे॒ अह॑नी॒ द्यौरि॑वासि। वि॒श्वा हि मा॒या

अवसि स्वधावो भद्रा ते पूषन्निह रातिरस्तु। तेऽवर्धन्त
स्वतवसो महित्वना नाकं तस्थुरु रुचक्रिरे सदः।
विष्णुर्यद्धावद्वृषणम्मदच्युतं वयो न सीदन्नधि बर्हिषि प्रिये।
प्र चित्रमर्कं गृणते तुराय मारुताय स्वतवसे भरध्वम्। ये
सहांसि सहसा सहन्ते॥४५॥

रेजते अग्ने पृथिवी मुखेभ्यः। विश्वे देवा विश्वे देवाः।
द्यावा नः पृथिवी इमं सिध्रमद्य दिविस्पृशम्। यज्ञं देवेषु
यच्छताम्। प्र पूर्वजे पितरा नव्यसीभिर्गीर्भिः कृणुध्वं सदने
ऋतस्य। आ नो द्यावापृथिवी दैव्येन जनेन यातम्महि
वां वरूथम्। अग्निं स्तोमेन बोधय समिधानो अमर्त्यम्।
हव्या देवेषु नो दधत्। स हव्यवाडमर्त्य उशिग्दूतश्चनोहितः।
अग्निर्धिया समृण्वति। शं नो भवन्तु वाजेवाजे॥४६॥

पूरुषत्वतां यजतन्ते अन्यत्सहन्ते चनोहितोऽष्टौ च॥ [११]

विष्णोः क्रमोऽसि दिवस्पत्यन्नपतेऽपेतं समितं या जाता मा नो हिंसीद्धुवा-
ऽस्यादित्यङ्गर्भमिन्द्राग्नी रोचनैकादश॥ [१२]

विष्णोरस्मिन् हव्येति त्वाऽहं धीतिभिर्होत्रा अष्टाचत्वारिंशत्॥४८॥ विष्णोः क्रमोऽसि
स त्वन्नो अग्ने॥

॥द्वितीयः प्रश्नः॥

॥तैत्तिरीयसंहितायां चतुर्थकाण्डे द्वितीयः प्रश्नः॥

विष्णोः क्रमोऽस्यभिमातिहा गांयत्रं छन्द आ रोह पृथिवीमनु वि क्रमस्व निर्भक्तः स यं द्विष्मो विष्णोः क्रमोऽस्यभिशास्तिहा त्रैष्टुभं छन्द आ रोहान्तरिक्षमनु वि क्रमस्व निर्भक्तः स यं द्विष्मो विष्णोः क्रमोऽस्यरातीयतो हन्ता जागतं छन्द आ रोह दिवमनु वि क्रमस्व निर्भक्तः स यं द्विष्मो विष्णोः॥१॥

क्रमोऽसि शत्रूयतो हन्तानुष्टुभं छन्द आ रोह दिशोऽनु वि क्रमस्व निर्भक्तः स यं द्विष्मः। अक्रन्ददग्निः स्तनयन्निव द्यौः क्षामा रेहिहद्वीरुधः समञ्जन्। सद्यो जज्ञानो वि हीमिद्धो अख्यदा रोदसी भानुना भात्यन्तः। अग्नेऽभ्यावर्तिन्नभि न आ वर्तस्वायुषा वर्चसा सन्या मेधया प्रजया धनेन। अग्ने॥२॥

अङ्गिरः शतं ते सन्त्वावृतः सहस्रं त उपावृतः। तासाम्पोषस्य पोषेण पुनर्नो नष्टमा कृधि पुनर्नो रयिमा कृधि। पुनरूर्जा नि वर्तस्व पुनरग्र इषायुषा। पुनर्नः पाहि विश्वतः। सह रय्या नि वर्तस्वाग्ने पिन्वस्व धारया। विश्वप्स्मिन्त्रया विश्वतस्परि। उदुत्तमं वरुण पाशमस्मदवाधमम्॥३॥

वि मध्यमं श्रथाय। अथा वयमादित्य व्रते तवानांगसो अदितये स्याम। आ त्वाहारपमन्तरभूर्ध्रुवस्तिष्ठाविचाचलिः। विशस्त्वा सर्वा वाञ्छन्त्वस्मिन्नाष्टमधि श्रया। अग्ने बृहन्नुपसामूर्ध्वो अस्थान्निर्जग्मिवान्तमसो ज्योतिषागात्। अग्निर्भानुना रुशता स्वङ्ग आ जातो विश्वा सद्भान्यप्राः। सीद त्वं मातुरस्याः॥४॥

उपस्थे विश्वान्यग्ने वयुनानि विद्वान्। मैनामर्चिषा मा तपसाभि शूशुचोऽन्तरस्यां शुकृज्योतिर्वि भाहि। अन्तरंगे रुचा त्वमुखायै सदेने स्वे। तस्यास्त्वं हरसा तपज्ञातवेदः शिवो भव। शिवो भूत्वा मह्यमग्रेऽथो सीद शिवस्त्वम्। शिवाः कृत्वा दिशः सर्वाः स्वं योनिमिहासदः। हंसः शुचिषद्वसुरन्तरिक्षसद्धोता वेदिषदतिथिर्दुरोणसत्। नृषद्वरसदृतसद्धोमसदब्जा गोजा ऋतजा अद्रिजा ऋतम्बुहत्॥५॥

दिवमनु वि क्रमस्व निर्भक्तः स यं द्विष्मो विष्णोर्धनेनाग्नेऽधममस्याः शुचिषथोडंश च॥[१]

दिवस्परिं प्रथमं जज्ञे अग्निस्मद्वितीयं परिं जातवेदाः। तृतीयमप्सु नृमणा
अजस्रमिन्धानं एनं जरते स्वाधीः। विद्वा तै अग्ने त्रेधा त्रयाणि विद्वा ते सदा
विभृतं पुरुत्रा। विद्वा ते नाम परमं गुहा यद्विद्वा तमुत्सं यत आजगन्थे। समुद्रे त्वा
नृमणा अप्सवन्तनृचक्षा ईधे दिवो अग्न ऊधन्। तृतीयं त्वा॥६॥

रजंसि तस्थिवांसमृतस्य योनौ महिषा अहिन्वन्। अक्रन्ददग्निः स्तनयन्निव द्यौः
क्षामा रेरिहद्वीरुधः समञ्जन्। सद्यो जज्ञानो वि हीमिद्धो अख्यदा रोदसी भानुना भात्यन्तः।
उशिक्षावको अरतिः सुमेधा मतेष्वग्निर्मृतो निधायि। इयति धूममरुपम्भरिभ्रदुच्छुकेण
शोचिषा द्यामिनक्षत्। विश्वस्य केतुर्भुवनस्य गर्भ आ॥७॥

रोदसी अपृणाञ्जायमानः। वीडुं चिदद्रिमभिनत्परायञ्जना यदग्निमयजन्त पञ्च।
श्रीणामुदारो धरुणो रयीणाम्मनीषाणाम्प्रार्पणः सोमगोपाः। वसोः सूनुः सहसो अप्सु
राजा वि भात्यग्रं उपसांमिधानः। यस्ते अद्य कृणवद्भद्रशोचेऽपूपं देव घृतवन्तमग्ने। प्र
तं नय प्रतरां वस्यो अच्छाभि द्युम्नं देवभक्तं यविष्ठ। आ॥८॥

तम्भज सौश्रवसेष्वग्र उक्थउक्थ आ भज शस्यमाने। प्रियः सूर्ये प्रियो अग्रा
भवात्युजातेनं भिनददुञ्जनिवैः। त्वामग्ने यजमाना अनु द्यून् विश्वा वसूनि दधिरे वार्याणि।
त्वया सह द्रविणमिच्छमाना ब्रजं गोमन्तमुशिजो वि वब्रुः। दृशानो रुक्म उर्व्या
व्यंद्यौर्दुर्मरुमायुः श्रिये रुचानः। अग्निर्मृतो अभवद्वयोभिर्यदेनं द्यौरजनयत्सुरेताः॥९॥

तृतीयं त्वा गर्भ आ यविष्ठा यच्चत्वारि च॥ [२]

अन्नपतेऽन्नस्य नो देह्यनमीवस्य शुष्मिणः। प्रप्रदातारं तारिष ऊर्जं नो धेहि
द्विपदे चतुष्पदे। उदुं त्वा विश्वे देवा अग्ने भरन्तु चित्तिभिः। स नो भव शिवतमः
सुप्रतीको विभावसुः। प्रेदग्ने ज्योतिष्मान् याहि शिवेभिर्चिभिस्त्वम्। बृहद्विर्भानुभिर्भासन्मा
हिंसीस्तनुवां प्रजाः। समिधाग्निं दुवस्यत घृतैर्बोधयतातिथिम्। आ॥१०॥

अस्मिन् हव्या जुहोतन। प्रप्रायमग्निर्भरतस्य शृण्वे वि यत्सूर्यो न रोचते बृहद्भाः।
अभि यः पूरुम् पृतनासु तस्थौ दीदाय दैव्यो अतिथिः शिवो नः। आपो देवीः
प्रति गृहीतु भस्मैतथस्योने कृणुध्वं सुरभावुं लोके। तस्मै नमन्तां जनयः सुपत्नीमतिव
पुत्रम्बिभृता स्वैनम्। अप्सवग्ने सधिष्ठव॥११॥

सौषधीरनुं रुध्यसे। गर्भे सञ्जायसे पुनः। गर्भो अस्योषधीनां गर्भो वनस्पतीनाम्।
गर्भो विश्वस्य भूतस्याग्रे गर्भो अपामसि। प्रसद्य भस्मना योनिमपश्च पृथिवीमग्रे।
सः सृज्य मातृभिस्त्वं ज्योतिष्मान्पुनरासदः। पुनरासद्य सदनमपश्च पृथिवीमग्रे। शेषं
मातुर्यथोपस्थेऽन्तरस्याः शिवतमः। पुनरूर्जा॥१२॥

नि वर्तस्व पुनरग्र इषायुषा। पुनर्नः पाहि विश्वतः। सह रय्या नि वर्तस्वाग्रे पिन्वंस्व
धारया। विश्वप्सिन्धया विश्वतस्परि। पुनस्त्वादित्या रुद्रा वसवः समिन्धताम्पुनर्ब्रह्माणो वसुनीथ
यज्ञैः। घृतेन त्वं तनुवो वर्धयस्व सत्याः संतु यजमानस्य कामाः। बोधा नो अस्य
वचंसो यविष्ठ मर्हिष्ठस्य प्रभृतस्य स्वधावः। पीयति त्वो अनु त्वो गृणाति वन्दारुस्ते
तनुव वन्दे अग्रे। स बोधि सूरिर्मघवा वसुदावा वसुपतिः। युयोध्यस्मद्वेषाः सि॥१३॥

आ तवोर्जाऽनु षोडश च॥ [३]

अपैत वीत वि च सर्पतातो येऽत्र स्थ पुराणा ये च नूतनाः। अदादिदं यमो-
ऽवसानं पृथिव्या अक्रन्निमम् पितरो लोकमस्मै। अग्नेर्भस्मास्यग्रेः पुरीषमसि संज्ञानमसि
कामधरणम्मयि ते कामधरणम्भूयात्। सं या वः प्रियास्तनुवः सम्प्रिया हृदयानि वः।
आत्मा वो अस्तु॥१४॥

सम्प्रियः सम्प्रियास्तनुवो मम। अयः सो अग्निर्यस्मिन्सोममिन्द्रः सुतं दधे जठरे
वावशानः। सहस्रियं वाजमत्यं न सप्तिः ससवान्धसन्धस्तूयसे जातवेदः। अग्रे दिवो
अर्णमच्छा जिगास्यच्छा देवाः ऊचिषे धिणिष्या ये। याः परस्ताद्रोचने सूर्यस्य
याश्चावस्तादुपतिष्ठन्त आपः। अग्रे यत्तै दिवि वचः पृथिव्यां यदोषधीषु॥१५॥

अप्सु वा यजत्र। येनान्तरिक्षमुर्वाततन्ध त्वेषः स भानुरर्णवो नृचक्षाः। पुरीष्यासो
अग्रयः प्रावणेभिः सजोषसः। जुषन्ताः हव्यमाहुतमनमीवा इषो महीः। इडामग्रे पुरुदः सः
सनि गोः शश्वत्तमः हवमानाय साध। स्यान्नः सुनुस्तनयो विजावाग्रे सा तै सुमतिर्भूत्वस्मे।
अयं ते योनिर्ऋत्वियो यतो जातो अरोचथाः। तं जानन्न॥१६॥

अग्र आ रोहाथा नो वर्धया रयिम्। चिदसि तया देवतयाङ्गिरस्वद्धुवा सीद
परिचिदसि तया देवतयाऽङ्गिरस्वद्धुवा सीद लोकं पृण छिद्रं पृणार्थो सीद शिवा त्वम्।
इन्द्राग्नी त्वा बृहस्पतिरस्मिन् योनावसीपदन्न। ता अस्य सूददोहसः सोमः श्रीणन्ति

पृथयः। जन्मं देवानां विशस्त्रिष्वारोचने दिवः॥१७॥

अस्त्वोपधीषु जानन्नष्टाचत्वारिंशच्च॥ [४]

समित्५ सं कल्पेथा५ सम्प्रियौ रोचिष्णू सुमनस्यमानौ। इषमूर्जमभि संवसानौ सं
वाम्मना५सि सं व्रता समु चित्तान्याकरम्। अग्रे पुरीष्याधिपा भवा त्वं नः। इषमूर्जं
यजमानाय धेहि। पुरीष्यस्त्वमग्रे रयिमान्युष्टिमा५ असि। शिवाः कृत्वा दिशः सर्वाः स्वां
योनिमिहासदः। भवतं नः समनसौ समोकसौ॥१८॥

अरेपसौ। मा यज्ञ५ हि५सिष्टं मा यज्ञपतिं जातवेदसौ शिवौ भवतमद्य नः।
मातेवं पुत्रं पृथिवी पुरीष्यमग्नि५ स्वे योनावभारुखा। तां विश्वेदेवैरुक्तुभिः संविदानः
प्रजापतिर्विश्वकर्मा वि मुञ्चतु। यदस्य पारे रजसः शुक्रं ज्योतिरजायत। तन्नः पर्षदति
द्विषोऽग्रे वैश्वानर स्वाहा। नमः सु ते निरुक्ते विश्वरूपे॥१९॥

अयस्मयं वि चृता बन्धमेतम्। यमेन त्वं यम्यां संविदानोत्तमं नाकमधि रोहयेमम्। यतं
देवी निरुक्तेतिरा बबन्ध दामं ग्रीवास्वविचर्त्यम्। इदं ते तद्वि ष्याम्यायुषो न मध्यादथा
जीवः पितुमद्धि प्रमुक्तः। यस्यास्ते अस्याः क्रूर आसञ्जुहोम्येषाम्बन्धानामवसर्जनाय।
भूमिरिति त्वा जनां विदुर्निरुक्तेतिः॥२०॥

इति त्वाहं परि वेद विश्वतः। असुन्वन्तमयंजमानमिच्छ स्तेनस्येत्यां तस्करस्यान्वेषि।
अन्यमस्मदिच्छ सा तं इत्या नमो देवि निरुक्ते तुभ्यमस्तु। देवीमहं निरुक्तेति वन्दमानः
पितेवं पुत्रं दस्ये वचोभिः। विश्वस्य या जायमानस्य वेद शिरःशिरः प्रति सूरि वि
चष्टे। निवेशनः संगमनो वसूनां विश्वां रूपाभि चष्टे॥२१॥

शर्चीभिः। देव इव सविता सत्यधर्मेन्द्रो न तंस्यौ समरे पंथीनाम्। सं वरत्रा दधातु
निराहावान्कृणोतन। सिश्रामहा अवटमुद्रिणं वयं विश्वाहादस्तमक्षितम्। निष्कृताहावमवट५
सुवरत्र५ सुषेचनम्। उद्रिण५ सिञ्चे अक्षितम्। सीरा युञ्जन्ति क्वयौ युगा वि तन्वते
पृथक्। धीरा देवेषु सुम्रया। युनक्त सीरा वि युगा तनोत कृते योनौ वपतेह॥२२॥

बीजम्। गिरा च श्रुष्टिः सभरा असन्नो नेदीय इत्थमृण्यां पक्वमायत्। लाङ्गलम्पवीरव५
सुशेव५ सुमतिथ्सरु। उदित्कृपति गामविम्प्रफूर्व्यं च पीवरीम्। प्रस्थावद्रथवाहनम्। शुनं
नः फाला वि तुदन्तु भूमि५ शुनं कीनाशा अभि यन्तु वाहान्। शुनम्पर्जन्यो मधुना

पयोभिः शुनांसीरा शुनमस्मासु धत्तम्। कामं कामदुघे धुक्ष्व मित्राय वरुणाय च।
इन्द्रायाग्रये पूष्ण ओषधीभ्यः प्रजाभ्यः। घृतेन सीता मधुना समक्ता विश्वेदेवरनुमता
मरुद्भिः। ऊर्जस्वती पर्यसा पिन्वमानास्मान्धसीते पर्यसाभ्याववृथ्स्व॥२३॥

समौकसौ विश्वरूपे विदुर्निर्ऋतिरभि चष्ट इह मित्राय द्वाविंशतिश्च॥ [५]

या जाता ओषधयो देवेभ्यस्त्रियुगम्पुरा। मन्दांमि बभ्रूणामहं शतं धामानि सप्त
च। शतं वो अम्ब धामानि सहस्रमुत वो रुहः। अथा शतक्रत्वो यूयमिमं मे अगदं
कृता। पुष्पावतीः प्रसूवतीः फलिनीरफला उता। अथा इव सजित्वरीर्वीरुधः पारयिष्णवः।
ओषधीरिति मातरस्तद्वो देवीरुपं ब्रुवे। रपांसि विघ्नतीरित् रपः॥२४॥

चातयमानाः। अश्वत्थे वो निषदनम्पर्णे वो वसतिः कृता। गोभाज इत्किलासथ
यथ्सनवथ पूरुषम्। यदहं वाजयन्निमा ओषधीरहस्तं आदधे। आत्मा यक्ष्मस्य नश्यति
पुरा जीवगृभो यथा। यदोषधयः संगच्छन्ते राजानः समिताविवा विप्रः स उच्यते
भिषग्रेक्षोहामीवचातनः। निष्कृतिर्नाम वो माताया यूयं स्थ सङ्कृतीः। सराः पतन्निर्णीः॥२५॥

स्थन यदामयति निष्कृता। अन्या वो अन्यामवत्वन्यान्यस्या उपावता। ताः सर्वा
ओषधयः संविदाना इदम्मे प्रावता वचः। उच्छुष्मा ओषधीनां गावो गोष्ठादिवेरते। धनं
सनिष्यन्तीनामात्मानं तव पूरुष। अति विश्वाः परिष्ठाः स्तेन इव व्रजमक्रमुः। ओषधयः
प्राच्यवुर्यत् किं च तनुवां रपः। याः॥२६॥

त आतस्थुरात्मानं या आविदिशुः परुःपरुः। तास्ते यक्ष्मं वि बाधन्तामुग्रो मध्यमशीरिव।
साकं यक्ष्मं प्र पत श्येनेनं किकिदीविना। साकं वातस्य ध्राज्या साकं नश्य निहाकया।
अश्वावतीं सोमवतीमूर्जयन्तीमुदौजसम्। आ विंथि सर्वा ओषधीरस्मा अरिष्टतातये।
याः फलिनीर्या अफला अपुष्पा याश्च पुष्पिणीः। बृहस्पतिप्रसूतास्ता नो मुञ्चन्त्वहंसः।
याः॥२७॥

ओषधयः सोमराज्ञीः प्रविष्टाः पृथिवीमनु। तासां त्वमस्युत्तमा प्र णो जीवातवे
सुवा। अवपतन्तीरवदन्दिव ओषधयः परि। यं जीवमश्रवामहं न स रिष्याति पूरुषः।
याश्चेदमुपशृण्वन्ति याश्च दूरं परांगताः। इह संगत्य ताः सर्वा अस्मै सं दत्त भेषजम्।
मा वो रिषत्खनिता यस्मै चाहं खनामि वः। द्विपचतुष्पदस्माकं सर्वमस्त्वनातुरम्।

ओषधयः सं वदन्ते सोमेन सह राज्ञां। यस्मै करोति ब्राह्मणस्तः राजन्यारयामसि॥२८॥

रपः पत्त्रिणीर्या अहंसो याः खनामि वोऽष्टादश च॥ [६]

मा नो हिंसीज्जनिता यः पृथिव्या यो वा दिवः सत्यधर्मा ज्ञानां। यश्चापश्चन्द्रा बृहतीर्जज्ञानं कस्मै देवाय हविषा विधेम। अभ्यावर्तस्व पृथिवि यज्ञेन पर्यसा सह। वपां ते अग्निरिषितोऽव सर्पतु। अग्ने यत्ते शुक्रं यच्चन्द्रं यत्पूतं यद्यज्ञियम्। तद्देवभ्यो भरामसि। इषमूर्जमहमित आ॥२९॥

दद ऋतस्य धाम्नो अमृतस्य योनेः। आ नो गोषु विशत्वौषधीषु जहामि सेदिमनिराममीवाम्। अग्ने तव श्रवो वयो महिं भ्राजन्त्यर्चयो विभावसो। बृहद्भानो शवसा वाजमुक्थ्य दधासि दाशुषे कवे। इरज्यन्नग्ने प्रथयस्व जन्तुभिरस्मे रायो अमर्त्य। स दर्शतस्य वपुषो वि राजसि पृणक्षिं सानसिः रयिम्। ऊर्जो नपाज्ञातवेदः सुशस्तिभिर्मन्दस्व॥३०॥

धोतिर्भिर्हितः। त्वे इषः सं दधुर्भूरिरेतसश्चित्रोतयो वामजाताः। पावकवर्चाः शुक्रवर्चा अनूनवर्चा उदियरिषि भानुना। पुत्रः पितरां विचरन्नुपावस्युभे पृणक्षि रोदसी। ऋतावानम्महिषं विश्वचरषणिमग्निः सुम्नाय दधिरे पुरो जनाः। श्रुत्कर्णः सप्रथस्तं त्वा गिरा दैव्यम्मानुषा युगा। निष्कर्तारमध्वरस्य प्रचेतसं क्षयन्तः राधसे महे। रातिभृगूणामुशिजं कविक्रतुं पृणक्षिं सानसिम्॥३१॥

रयिम्। चितः स्थ परिचितं ऊर्ध्वचितः श्रयध्वं तया देवतयाङ्गिरस्वद् ध्रुवाः सीदत। आ प्यायस्व समेतु ते विश्वतः सोम वृष्णियम्। भवा वाजस्य सङ्गथे। सं ते पयांसि समु यन्तु वाजाः सं वृष्णियान्यभिमातिषाहः। आप्यायमानो अमृताय सोम दिवि श्रवांस्युत्तमानि धिष्व॥३२॥

आ मन्दस्व सानसिमेकान्नचत्वारिंशच्च॥ [७]

अभ्यस्थाद्विश्वाः पृतना अरातीस्तदग्निराह तदु सोम आह। बृहस्पतिः सविता तन्म आह पुषा माधाभ्युकृतस्य लोके। यदक्रन्दः प्रथमं जायमान उद्यन्त्समुद्रादुत वा पुरीषातु। श्येनस्य पक्षा हरिणस्य बाहू उपस्तुतं जनिम् तत्तं अर्वन्न। अपां पृष्ठमसि योनिर्ग्रेः समुद्रमभितः पिन्वमानम्। वर्धमानम्महः॥३३॥

आ च पुष्करं दिवो मात्रया वरिणा प्रथस्व। ब्रह्म जज्ञानम्रथमम्पुरस्ताद्वि सीमृतः
सुरुचो वेन आवः। स बुध्रिया उपमा अस्य विष्ठाः सतश्च योनिमसंतश्च विवः। हिरण्यगर्भः
समवर्तताग्रे भूतस्य जातः पतिरेक आसीत्। स दाधार पृथिवीं द्यामुतेमां कस्मै देवाय
हविषा विधेम। द्रप्सश्चस्कन्द पृथिवीमनु॥३४॥

द्यामिमं च योनिमनु यश्च पूर्वः। तृतीयं योनिमनु संचरन्तं द्रप्सं जुहोम्यनु सप्त
होत्राः। नमो अस्तु सर्पेभ्यो ये के च पृथिवीमनु। ये अन्तरिक्षे ये दिवि तेभ्यः सर्पेभ्यो
नमः। येऽदो रोचने दिवो ये वा सूर्यस्य रश्मिषु। येषामप्सु सदः कृतं तेभ्यः सर्पेभ्यो
नमः। या इषवो यातुधानानां ये वा वनस्पती रनु। ये वावटेषु शेरते तेभ्यः सर्पेभ्यो
नमः॥३५॥

महोऽनु यातुधानानामेकादश च॥ [८]

ध्रुवासि धरुणास्तुता विश्वकर्मणा सुकृता। मा त्वा समुद्र उद्धधीन्मा संपूर्णोऽव्यथमाना
पृथिवी दृह। प्रजापतिस्त्वा सादयतु पृथिव्याः पृष्ठे व्यचस्वतीम्रथस्वतीम्रथोऽसि पृथिव्यसि
भूरसि भूमिरस्यदितिरसि विश्वधाया विश्वस्य भुवनस्य धर्त्री पृथिवीं यच्छ पृथिवीं दृह
पृथिवीं मा हिंसीश्विश्वस्मै प्राणायापानाय व्यानायौदानाय प्रतिष्ठायै॥३६॥

चरित्रायाग्निस्त्वाभि पातु मद्या स्वस्त्या छुर्दिषा शन्तमेन तया देवतयाङ्गिरस्वद्ध्रुवा
सीद। काण्डात्काण्डात् प्ररोहन्ती परुषःपरुषः परि। एवा नो दूर्वे प्र तनु सहस्रेण शतेन
च। या शतेन प्रतनोषि सहस्रेण विरोहसि। तस्यास्ते देवीष्टके विधेम हविषा वयम्।
अषाढासि सहमाना सहस्वारातीः सहस्वारातीयतः सहस्व पृतनाः सहस्व पृतन्यतः।
सहस्रवीर्या॥३७॥

असि सा मां जिन्वा मधु वाता ऋतायते मधु क्षरन्ति सिन्धवः। माध्वीर्नः
सन्त्वोषधीः। मधु नक्तमुतोषसि मधुमत्पार्थिव रजः। मधु द्यौरस्तु नः पिता। मधुमान्नो
वनस्पतिर्मधुमा अस्तु सूर्यः। माध्वीर्गावो भवन्तु नः। मही द्यौः पृथिवी च न इमं
यज्ञमिमिक्षताम्। पिपृता नो भरीमभिः। तद्विष्णोः परम्॥३८॥

पद र सदा पश्यन्ति सूरयः। दिवीव चक्षुराततम्। ध्रुवासि पृथिवि सहस्व पृतन्यतः।
स्यूता देवेभिरमृतेनागाः। यास्तै अग्ने सूर्ये रुचं उद्यतो दिवमातन्वन्ति रश्मिभिः। ताभिः

सर्वाभी रुचे जनाय नस्कृधि। या वो देवाः सूर्ये रुचो गोष्वश्वेषु या रुचः। इन्द्राग्नी
ताभिः सर्वाभी रुचं नो धत्त बृहस्पते। विराट्॥३९॥

ज्योतिरधारयत्सम्राड्ज्योतिरधारयत्स्वराड्ज्योतिरधारयत्। अग्ने युक्त्वा हि ये तवाश्वासो
देव साधवः। अरं वहन्त्याशवः। युक्त्वा हि देवहूतमा५ अश्वा५ अग्ने रथीरिव। नि होता
पूर्वः संदः। द्रप्सश्चस्कन्द पृथिवीमनु द्यामिमं च योनिमनु यश्च पूर्वः। तृतीयं योनिमनु
संचरन्तं द्रप्सं जुहोम्यनु सप्त॥४०॥

होत्राः। अभूदिदं विश्वस्य भुवनस्य वाजिनमग्नेर्वैश्वानरस्यं च। अग्निज्योतिषा
ज्योतिष्मान्नुको वर्चसा वर्चस्वान्। ऋचे त्वा रुचे त्वा समिधं वन्ति सरितो न
धेनाः। अन्तरहृदा मनसा पूयमानाः। घृतस्य धारा अभि चांक्षीमि। हिरण्ययो वेतसो
मध्यं आसाम्। तस्मिन्सुपणो मधुकृत्कुलायी भजन्नास्ते मधु देवताभ्यः। तस्यासते हरयः
सप्त तीरं स्वधां दुहाना अमृतस्य धाराम्॥४१॥

प्रतिष्ठायै सहस्रवीर्या परमं विराट्सप्त तीरं चत्वारि च॥ [९]

आदित्यं गर्भम्पयसा समञ्जत्सहस्रस्य प्रतिमां विश्वरूपम्। परि वृद्धिं हरसा माभि
मृक्षः शतायुषं कृणुहि चीयमानः। इमं मा हि५सीद्विपादम्पशूना५ सहस्राक्ष मेध आ
चीयमानः। मयुमारण्यमनु ते दिशामि तेन चिन्वानस्तनुवो नि षीद। वातस्य ध्राजिं
वरुणस्य नाभिमश्वं जज्ञान५ संरिरस्य मध्ये। शिशुं नदीना५ हरिमद्रिबुद्धमग्ने मा
हि५सीः॥४२॥

परमे व्योमन्। इमं मा हि५सीरेकशफम्पशूनां कनिक्रदं वाजिनं वाजिनेषु।
गौरमारण्यमनु ते दिशामि तेन चिन्वानस्तनुवो नि षीद। अजस्रमिन्दुमरुषम्भुरण्यमग्निमीडे
पूर्वचितौ नमोभिः। स पर्वभिर्ऋतुशः कल्पमानो गां मा हि५सीरदितिं विराजम्। इमं
समुद्रं शतधारमुत्सं व्यच्यमानम्भुवनस्य मध्ये। घृतं दुहानामदितिं जनायाग्ने मा॥४३॥

हि५सीः परमे व्योमन्। गव्यमारण्यमनु ते दिशामि तेन चिन्वानस्तनुवो नि षीद।
वरूत्रिं त्वष्टुर्वरुणस्य नाभिमविं जज्ञाना५ रजसः परस्मात्। मही५ साहस्रीमसुरस्य
मायामग्ने मा हि५सीः परमे व्योमन्। इमामूर्णायुं वरुणस्य मायां त्वचम्पशूनां द्विपदां
चतुष्पदाम्। त्वष्टुः प्रजानां प्रथमं जनित्रमग्ने मा हि५सीः परमे व्योमन्। उष्ट्रमारण्यमनु॥४४॥

ते दिशामि तेन चिन्वानस्तनुवो नि षीद। यो अग्निरग्नेस्तपसोऽधि जातः शोचात्पृथिव्या उत वा दिवस्परि। येन प्रजा विश्वकर्मा व्यानद्वमग्ने हेडः परि ते वृणक्तु। अजा ह्यग्नेरजनिष्ट गर्भात्सा वा अपश्यञ्जनितामग्नौ। तया रोहमायन्नप मेध्यासस्तया देवा देवतामग्नं आयन्। शरभमारण्यमनु ते दिशामि तेन चिन्वानस्तनुवो नि षीद॥४५॥

अग्ने मा हिंसीरग्ने मोष्टमारण्यमनु शरभं नवं च॥ [१०]

इन्द्राग्नी रोचना दिवः परि वाजेषु भूषथः। तद्वा चेति प्र वीर्यम्। श्रथद्वत्रमुत संनोति वाजमिन्द्रा यो अग्नी सहुरी सपर्यात्। इरज्यन्ता वसव्यस्य भूरः सहस्तमा सहसा वाजयन्ता। प्र चर्षणिभ्यः पृतना हवेषु प्र पृथिव्या रिरिचाथे दिवश्च। प्र सिन्धुभ्यः प्र गिरिभ्यो महित्वा प्रेन्द्राग्नी विश्वा भुवनात्यन्या। मरुतो यस्य हि॥४६॥

क्षये पाथा दिवो विमहसः। स सुंगोपातमो जनः। यज्ञैर्वा यज्ञवाहसो विप्रस्य वा मतीनाम्। मरुतः शृणुता हवम्। श्रियसे कम्भानुभिः सम्मिमिक्षिरे ते रश्मिभिस्त ऋक्भिः सुखादयः। ते वाशीमन्त इष्मिणो अभौरवो विद्रे प्रियस्य मारुतस्य धाम्नः। अव ते हेड उदुत्तम्। कया नश्चित्र आ भुवदूती सदावृधः सखा। कया शचिष्ठया वृता॥४७॥

को अद्य युङ्क्ते धुरि गा ऋतस्य शिमीवतो भामिनो दुर्हृणायून्। आसन्निपून् हृथ्वसो मयोभून् य एषाम् भृत्यामृणध्वस जीवात्। अग्ने नया देवानां शं नो भवन्तु वाजैवाजे। अप्सवग्ने सधिष्टव सौषधीरनु रुध्यसे। गर्भे सजायसे पुनः। वृषा सोम द्युमां अंसि वृषा देव वृषव्रतः। वृषा धर्माणि दधिषे। इमं मे वरुण तत्त्वा यामि त्वं नो अग्ने स त्वं नो अग्ने॥४८॥

हि वृता म एकादश च॥ [११]

अपां त्वमन्नयं पुरो भुवः प्राची ध्रुवक्षितिस्त्र्यविरिन्द्राग्नी मा छन्द आशुस्त्रिवृदग्नेर्भागोऽस्येकयेयमेव सा याग्ने जातान्निर्वृत्राणि त्रयोदश॥ [१२] अपां त्वेन्द्राग्नी इयमेव देवताता पद्विंशत्॥३६॥ अपां त्वमन् हविषा वर्धनेन॥

॥तृतीयः प्रश्नः॥

॥तैत्तिरीयसंहितायां चतुर्थकाण्डे तृतीयः प्रश्नः॥

अपां त्वेमन्थादयाम्यपां त्वोद्भन्थादयाम्यपां त्वा भस्मन्थादयाम्यपां त्वा ज्योतिषि
सादयाम्यपां त्वायने सादयाम्यर्णवे सद्ने सीद समुद्रे सद्ने सीद सलिले सद्ने सीदापां
क्षये सीदापां सधिषि सीदापां त्वा सद्ने सादयाम्यपां त्वा सधस्थे सादयाम्यपां त्वा
पुरीषे सादयाम्यपां त्वा योनौ सादयाम्यपां त्वा पार्थसि सादयामि गायत्री छन्दस्त्रिष्टुप्छन्दो
जगती छन्दोऽनुष्टुप्छन्दः पङ्क्तिश्छन्दः॥१॥

योनौ पञ्चदश च॥_____ [१]

अयम्पुरो भुवस्तस्य प्राणो भौवायनो वसन्तः प्राणायनो गायत्री वासन्ती गायत्रियै
गायत्रं गायत्रादुपां शुरुपां शोस्त्रिवृत्त्रिवृतौ रथन्तरं रथन्तराद्वसिष्ठ ऋषिः प्रजापतिगृहीतया
त्वया प्राणं गृह्णामि प्रजाभ्योऽयं दक्षिणा विश्वकर्मा तस्य मनो वैश्वकर्मणं ग्रीष्मो
मानसस्त्रिष्टुग्रीष्मो त्रिष्टुम् ऐडमैडादन्तर्यामोऽन्तर्यामात् पञ्चदशः पञ्चदशाद्बृहद्बृहतो भरद्वाज
ऋषिः प्रजापतिगृहीतया त्वया मनः॥२॥

गृह्णामि प्रजाभ्योऽयम्पञ्चाद्विश्वव्यचास्तस्य चक्षुर्वैश्वव्यचसं वर्षाणि चाक्षुषाणि जगती
वार्षी जगत्या ऋक्षममृक्षमाच्छुक्रः शुक्राथ्सप्तदशः सप्तदशाद्वैरूपं वैरूपाद्विश्वामित्र
ऋषिः प्रजापतिगृहीतया त्वया चक्षुर्गृह्णामि प्रजाभ्यं इदमुत्तराथ्सुवस्तस्य श्रोत्रं सौव
शरच्छ्रौत्र्यनुष्टुप्छारधनुष्टुभः स्वारं स्वारात्मन्थी मन्थिनं एकविंश एकविंशाद्वैराजं
वैराजाज्जमदग्निरऋषिः प्रजापतिगृहीतया॥३॥

त्वया श्रोत्रं गृह्णामि प्रजाभ्यं इयमुपरि मतिस्तस्यै वाङ्माती हैमन्तो
वाच्यायनः पङ्क्तिर्हैमन्ती पङ्क्तौ निधनं वन्निधनं वत आग्रयण आग्रयणात्रिणवत्रयस्त्रिंशौ
त्रिणवत्रयस्त्रिंशाभ्यां शाक्ररैवते शाक्ररैवताभ्यां विश्वकर्मर्षिः प्रजापतिगृहीतया त्वया
वाचं गृह्णामि प्रजाभ्यः॥४॥

त्वया मनो जमदग्निरऋषिः प्रजापतिगृहीतया त्रिंशच्च॥_____ [२]

प्राची दिशां वसन्त ऋतूनामग्निदेवता ब्रह्म द्रविणं त्रिवृथस्तोमः स उ

पञ्चदशवर्तनिस्त्र्यविर्वयः कृतमयानां पुरोवातो वातः सानङ्ग ऋषिर्दक्षिणा दिशां ग्रीष्म ऋतूनामिन्द्रो देवता क्षत्रं द्रविणं पञ्चदशः स्तोमः स उ सप्तदशवर्तनिर्दित्यवाङ्मयस्नेतायानां दक्षिणाद्वातो वातः सनातन ऋषिः प्रतीची दिशां वर्षा ऋतूनां विश्वे देवा देवता विद् ॥५॥

द्रविणं सप्तदशः स्तोमः स उवेकविंशवर्तनिस्त्रिंशो वयो द्वापुरोऽयानाम्पश्चाद्वातो वातोऽह्मून् ऋषिरुदीची दिशा शरदृतूनामित्रावरुणौ देवता पुष्टं द्रविणमेकविंशः स्तोमः स उ त्रिणवर्तनिस्तुर्यवाङ्मय आस्कन्दोऽयानामुत्तराद्वातो वातः प्रल ऋषिरूर्ध्वा दिशा हैमन्तशिशिंरावृतूनाम्बृहस्पतिर्देवता वर्चो द्रविणं त्रिणवः स्तोमः स उ त्रयस्त्रिंशवर्तनिः पष्ठवाद्वायोऽभिभूरयानां विष्वग्वातो वातः सुपर्ण ऋषिः पितरः पितामहाः परेऽवरे ते नः पान्तु ते नोऽवन्त्वस्मिन्ब्रह्मन्स्मिन्क्षत्रेऽस्यामाशिष्यस्याम्पुरोधायांस्मिन्कर्मन्त्रस्यां देवहृत्याम् ॥६॥

विदंष्टवाङ्मयोऽष्टाविंशतिश्च ॥ [३]

ध्रुवक्षितिर्ध्रुवयोनिर्ध्रुवासि ध्रुवं योनिमा सीद साध्या। उख्यस्य केतुम्रथमम्पुरस्तादश्विनाध्वर्यु सादयतामिह त्वा। स्वे दक्षे दक्षपितेह सीद देवत्रा पृथिवी बृहती रराणा। स्वासस्था तनुवा सं विंशस्व पितेवैधि सूनव आ सुशेवाश्विनाध्वर्यु सादयतामिह त्वा। कुलायिनी वसुमती वयोधा रयि नो वर्ध बहुलं सुवीरम् ॥७॥

अपामतिं दुर्मतिम्बाधमाना रायस्पोषे यज्ञपतिमाभजन्ती सुवर्धेहि यजमानाय पोषमश्विनाध्वर्यु सादयतामिह त्वा। अग्नेः पुरीषमसि देवयानी तां त्वा विश्वे अभि गृणन्तु देवाः। स्तोमं पृष्टा घृतवतीह सीद प्रजावदस्मे द्रविणा यजस्वाश्विनाध्वर्यु सादयतामिह त्वा। दिवो मूर्धासि पृथिव्या नाभिर्विष्टम्भनी दिशामधिपत्नी भुवनानाम् ॥८॥

ऊर्मिर्द्रप्सो अपामसि विश्वकर्मा त ऋषिरश्विनाध्वर्यु सादयतामिह त्वा। सजूरऋतुभिः सजूर्विधाभिः सजूर्वसुभिः सजू रुद्रैः सजूरदित्यैः सजूर्विश्वेदेवैः सजूदेवैः सजूदेवैर्वयोनाधेरग्नये त्वा वैश्वानरायाश्विनाध्वर्यु सादयतामिह त्वा। प्राणं मे पाह्यपानं मे पाहि व्यानं मे पाहि चक्षुर्म उर्या वि भाहि श्रोत्रं मे श्लोकयापस्पिन्वौषधीर्जिन्व द्विपात्पाहि चतुष्पादव दिवो वृष्टिमेरय ॥९॥

सुवीरं भुवनानामुर्व्या सप्तदश च ॥ [४]

अविर्वयस्त्रिष्टुप्छन्दो दित्युवाङ्गयो विराट्छन्दः पञ्चाविर्वयो गायत्री छन्दस्त्रिवृत्सो वयं
 उष्णिहा छन्दस्तुर्युवाङ्गयोऽनुष्टुप्छन्दः पष्ठुवाङ्गयो बृहती छन्द उक्षा वयः सतोबृहती छन्द
 ऋषभो वयः ककुच्छन्दो धेनुर्वयो जगती छन्दोऽनुङ्गान् वयः पङ्क्तिश्छन्दो बस्तो वयो
 विवलं छन्दो वृष्णिर्वयो विशालं छन्दः पुरुषो वयस्तन्द्रं छन्दो व्याघ्रो वयोऽनाधृष्टं छन्दः
 सिंहो वयश्छुदिश्छन्दो विष्टम्भो वयोऽधिपतिश्छन्दः क्षत्रं वयो मयंदं छन्दो विश्वकर्मा
 वयः परमेष्ठी छन्दो मूर्धा वयः प्रजापतिश्छन्दः॥१०॥

पुरुषो वयष्पङ्क्तिंशतिश्च॥ [५]

इन्द्राग्नी अव्यथमानामिष्टकां दृहंतं युवम्। पृष्ठेन द्यावापृथिवी अन्तरिक्षं च
 वि बाधताम्॥ विश्वकर्मा त्वा सादयत्वन्तरिक्षस्य पृष्ठे व्यचस्वतीम्प्रथस्वतीम्भास्वतीं
 सूरिमतीमा या द्याम्भास्या पृथिवीमोर्वन्तरिक्षमन्तरिक्षं यच्छान्तरिक्षं दृहान्तरिक्षं मा
 हिंसीर्विश्वस्मै प्राणायानाय व्यानार्योदानाय प्रतिष्ठायै चरित्राय वायुस्त्वाभि पातु मह्या
 स्वस्त्या छुर्दिषा॥११॥

शन्तमेन तया देवतयाङ्गिरस्वद्ध्रुवा सीद। राज्यसि प्राची दिग्विराडसि दक्षिणा
 दिख्सम्राडसि प्रतीची दिखस्वराडस्युदीची दिगधिपत्यसि बृहती दिगायुर्मे पाहि प्राणं मे
 पाह्यपानं मे पाहि व्यानं मे पाहि चक्षुर्मे पाहि श्रोत्रं मे पाहि मनो मे जिन्व वाचं
 मे पिन्वात्मानं मे पाहि ज्योतिर्मे यच्छ॥१२॥

छुर्दिषा पिन्व पद्व॥ [६]

मा छन्दः प्रमा छन्दः प्रतिमा छन्दोऽस्त्रीविश्छन्दः पङ्क्तिश्छन्द उष्णिहा छन्दो बृहती
 छन्दोऽनुष्टुप्छन्दो विराट्छन्दो गायत्री छन्दस्त्रिष्टुप्छन्दो जगती छन्दः पृथिवी छन्दोऽन्तरिक्षं
 छन्दो द्यौश्छन्दः समाश्छन्दो नक्षत्राणि छन्दो मनुश्छन्दो वाक्छन्दः कृषिश्छन्दो हिरण्यं
 छन्दो गोश्छन्दोऽजा छन्दोऽश्वश्छन्दः। अग्निर्देवता॥१३॥

वातो देवता सूर्यो देवता चन्द्रमा देवता वसवो देवता रुद्रा देवतादित्या देवता
 विश्वे देवा देवता मरुतो देवता बृहस्पतिर्देवतेन्द्रो देवता वरुणो देवता मूर्धासि राङ्गवासि
 धरुणा यज्यसि यमित्रीषे त्वोर्जे त्वा कृष्यै त्वा क्षेमाय त्वा यन्त्री राङ्गवासि धरणी
 धर्यसि धरित्र्यायुषे त्वा वर्चसे त्वौजसे त्वा बलाय त्वा॥१४॥

देवताऽऽयुषे त्वा षट्॥ [७]

आशुस्त्रिवृद्भान्तः पञ्चदशो व्योम सप्तदशः प्रतूर्तिरष्टादशस्तपो नवदशोऽभिवर्तः संवि॑शो ध्रुवो॑ एकवि॑शो वचो॑ द्वावि॑शः सम्भरणस्त्रयोवि॑शो योनिश्चतुर्वि॑शो गर्भो॑ पञ्चवि॑शः ओजस्त्रि॑णवः क्रतुरेकत्रि॑शः प्रतिष्ठा त्रयस्त्रि॑शो ब्रध्नस्य विष्टपं चतुस्त्रि॑शो नाकः षट्त्रि॑शो विवर्तो॑ऽष्टाचत्वारि॑शो धृत्रश्चतुष्टोमः॥१५॥

आशुः सप्तत्रि॑शत॥ [८]

अग्नेर्भागो॑ऽसि दीक्षाया॑ आधिपत्यं ब्रह्म स्पृतं त्रिवृथस्तोम इन्द्रस्य भागो॑ऽसि विष्णोराधिपत्यं क्षत्रं स्पृतम्पञ्चदशः स्तोमो॑ नृचक्षसां भागो॑ऽसि धातुराधिपत्यं जनित्रं स्पृतं सप्तदशः स्तोमो॑ मित्रस्य भागो॑ऽसि वरुणस्याधिपत्यं दिवो वृष्टिर्वाताः स्पृता एकवि॑शः स्तोमो॑ऽदित्यै भागो॑ऽसि पूष्ण आधिपत्यमोजः स्पृतं त्रिणवः स्तोमो॑ वसूनां भागो॑ऽसि॥१६॥

रुद्राणामाधिपत्यं चतुष्पाथस्पृतं चतुर्वि॑शः स्तोमं आदित्यानां भागो॑ऽसि मरुतामाधिपत्यं गर्भो॑ऽसि स्पृताः पञ्चवि॑शः स्तोमो॑ देवस्य सवितुर्भागो॑ऽसि बृहस्पतेराधिपत्यं समीचीर्दिशः स्पृताश्चतुष्टोमः स्तोमो॑ यावानां भागो॑ऽस्य यावानां माधिपत्यं प्रजाः स्पृताश्चतुश्चत्वारि॑शः स्तोमं ऋभूनां भागो॑ऽसि विश्वेषां देवानां माधिपत्यम्भूतं निशान्तं स्पृतं त्रयस्त्रि॑शः स्तोमः॥१७॥

वसूनां भागो॑ऽसि षट्चत्वारि॑शच्च॥ [९]

एकयास्तुवत प्रजा अंधीयन्त प्रजापतिरधिपतिरासीत्तिसृभिरस्तुवत् ब्रह्मासृज्यत् ब्रह्मणस्पतिरधिपतिरासीत् पञ्चभिरस्तुवत् भूतान्यसृज्यन्त भूतानाम्पतिरधिपतिरासीत्सप्तभिरस्तुवत् सप्तर्षयोऽसृज्यन्त धाताधिपतिरासीन्नवभिरस्तुवत् पितरोऽसृज्यन्तादितिरधिपत्यासीदेकादशभिरसृज्यन्तार्तवोऽधिपतिरासीत् त्रयोदशभिरस्तुवत् मासां असृज्यन्त संवत्सरोऽधिपतिः॥१८॥

आसीत्पञ्चदशभिरस्तुवत् क्षत्रमसृज्यतेन्द्रोऽधिपतिरासीत्सप्तदशभिरस्तुवत् पशवोऽसृज्यन्त बृहस्पतिरधिपतिरासीन्नवदशभिरस्तुवत् शूद्रार्यावसृज्येतामहोरात्रे अधिपत्नी आस्तामेकवि॑शत्यास्तुवतैकशफाः पशवोऽसृज्यन्त वरुणोऽधिपतिरासीन्नयोवि॑शत्यास्तुवत् क्षुद्राः पशवोऽसृज्यन्त पूषाधिपतिरासीत्पञ्चवि॑शत्यास्तुवतारण्याः पशवोऽसृज्यन्त वायुरधिपतिरासीत्सप्तवि॑शत्यास्तुवत् द्यावापृथिवी वि॥१९॥

ऐतां वसवो रुद्रा आदित्या अनु व्यायन्तेषामाधिपत्यमासीन्नवविंशत्यास्तुवत्
वनस्पतयोऽसृज्यन्त सोमोऽधिपतिरासीदेकत्रिंशतास्तुवत् प्रजा असृज्यन्त
यावानां चायावानां चाधिपत्यमासीन्नयस्त्रिंशतास्तुवत् भूतान्यशाम्यन्प्रजापतिः
परमेष्ठ्यधिपतिरासीत्॥२०॥

सं वत्सरोऽधिपतिर्वि पञ्चत्रिंशच्च॥ [१०]

इयमेव सा या प्रथमा व्यौच्छदन्तरस्यां चरति प्रविष्टा। वधूर्जजान नवगञ्जनित्री
त्रयं एनाम्महिमानः सचन्ते॥ छन्दस्वती उषसा पेपिशाने समानं योनिमनुं संचरन्ती।
सूर्यपत्नी वि चरतः प्रजानती केतुं कृण्वाने अजरे भूरिरेतसा॥ ऋतस्य पन्थामनुं तिस्र
आगुस्त्रयो घर्मासो अनु ज्योतिषागुः। प्रजामेका रक्षत्यूर्जमेका॥२१॥

व्रतमेका रक्षति देवयूनाम्॥ चतुष्टोमो अभवद्या तुरीया यज्ञस्य पक्षावृषयो भवन्ती।
गायत्री त्रिष्टुभं जगतीमनुष्टुभम्बृहदकं युञ्जानाः सुवराभरन्निदम्॥ पञ्चभिर्धाता वि दधाविदं
यत्तासां स्वसृरजनयत्पञ्च। तासामु यन्ति प्रयवेण पञ्च नाना रूपाणि कर्तवो
वसानाः॥ त्रिंशत्स्वसार उप यन्ति निष्कृतं समानं केतुम्प्रतिमुञ्चमानाः॥२२॥

ऋतूस्तन्वते कवयः प्रजानतीर्मध्यैछन्दसः परि यन्ति भास्वतीः। ज्योतिष्मती प्रति
मुञ्चते नभो रात्री देवी सूर्यस्य व्रतानि। वि पश्यन्ति पशवो जायमाना नानारूपा मातुरस्या
उपस्थै। एकाष्टका तपसा तप्यमाना जजान गर्भम्महिमानमिन्द्रम्। तेन दस्युन्व्यसहन्त
देवा हन्तासुराणामभवच्छर्वाभिः। अनानुजामनुजाम्मार्कत सत्यं वदन्त्यन्विच्छ एतत्।
भूयासम्॥२३॥

अस्य सुमतौ यथा यूयमन्या वो अन्यामति मा प्र युक्त। अभून्मम सुमतौ विश्ववेदा
आष्ट प्रतिष्ठामविदद्धि गाधम्। भूयासमस्य सुमतौ यथा यूयमन्या वो अन्यामति मा
प्र युक्त। पञ्च व्युष्टीरनु पञ्च दोहा गां पञ्चनान्नीमृतवोऽनु पञ्च। पञ्च दिशः पञ्चदशेन
क्लृप्ताः समानमूर्ध्नीरभि लोकमेकम्॥२४॥

ऋतस्य गर्भः प्रथमा व्युष्यप्यामेका महिमानम्बिभर्ति। सूर्यस्यैका चरति निष्कृतेषु
घर्मस्यैका सवितैका नि यच्छति। या प्रथमा व्यौच्छत्सा धेनुरभवद्यमे। सा नः
पयस्वती धुक्ष्वोत्तरामुत्तरां समाम्। शुक्रर्षभा नभसा ज्योतिषागाद्विश्वरूपा शबलीरग्निकेतुः।

सुमानमर्थः स्वपस्यमाना बिभ्रती जरामंजर उष आगाः। ऋतूनाम्पत्नी प्रथमेयमागादह्ना
नेत्री जनित्री प्रजानाम्। एका सती बहुधोषो व्युच्छस्यजीर्णा त्वं जरयसि सर्वमन्यत्॥२५॥

ऊर्जमेका प्रतिमुञ्चमाना भूयासमेकं पत्येकान्नविशतिश्च॥ [११]

अग्ने जातान्म णुदा नः सपत्नान्प्रत्यजाताज्ञातवेदो नुदस्व। अस्मे दीदिहि सुमना
अहँडन्तव स्याः शर्मन्निवरूथ उद्वित्। सहसा जातान्म णुदा नः सपत्नान्प्रत्यजाताज्ञातवेदो
नुदस्व। अधि नो ब्रूहि सुमनस्यमानो वयः स्याम प्र णुदा नः सपत्नान्। चतुश्चत्वारिंशः
स्तोमो वर्चो द्रविणं षोडशः स्तोम ओजो द्रविणं पृथिव्याः पुरीषमसि॥२६॥

अप्सो नाम। एवश्छन्दो वरिवश्छन्दः शम्भूश्छन्दः परिभूश्छन्द आच्छच्छन्दो मनश्छन्दो
व्यचश्छन्दः सिन्धुश्छन्दः समुद्रं छन्दः सलिलं छन्दः संयच्छन्दो वियच्छन्दो बृहच्छन्दो
रथन्तरं छन्दो निकायश्छन्दो विवधश्छन्दो गिरश्छन्दो भ्रजश्छन्दः सृष्टृच्छन्दोऽनुष्टृच्छन्दः
ककुच्छन्दस्त्रिकुच्छन्दः काव्यं छन्दोऽङ्गुपं छन्दः॥२७॥

पदपङ्क्तिश्छन्दोऽक्षरपङ्क्तिश्छन्दो विष्टारपङ्क्तिश्छन्दः क्षुरो भृज्वाञ्छन्दः प्रच्छच्छन्दः
पक्षश्छन्द एवश्छन्दो वरिवश्छन्दो वयश्छन्दो वयस्कृच्छन्दो विशालं छन्दो
विष्पर्धाश्छन्दश्छुदिश्छन्दो दूरोहणं छन्दस्तन्द्रं छन्दोऽङ्गाङ्गं छन्दः॥२८॥

अस्यङ्गुपञ्छन्दस्त्रयस्त्रिंशच्च॥ [१२]

अग्निवृत्राणि जङ्घनद्वविणस्युर्विपन्यया। समिद्धः शुक्र आहुतः॥ त्वं सौमासि
सत्पतिस्त्वं राजोत वृत्रहा। त्वं भद्रो असि क्रतुः॥ भद्रा ते अग्ने स्वनीक संदृग्योरस्य
सतो विपुणस्य चारुः। न यत्ते शोचिस्तमसा वरन्त न ध्वस्मानस्तनुवि रेप आ धुः॥
भद्रं ते अग्ने सहसिन्ननीकमुपाक आ रोचते सूर्यस्य॥२९॥

रुशदृशे ददृशे नक्त्या चिदरूक्षितं दृश आ रूपे अन्नम्। सैनानीकेन सुविदत्रो
अस्मे यष्टा देवाः आरयजिष्ठः स्वस्ति। अदब्धो गोपा उत नः परस्पा अग्ने द्युमदुत
रेवद्दिदीहि। स्वस्ति नो दिवो अग्ने पृथिव्या विश्वायुर्धेहि यजथाय देव। यथ्यसीमहि
दिविजात प्रशस्तं तदस्मासु द्रविणं धेहि चित्रम्। यथा होतुर्मनुषः॥३०॥

देवताता यज्ञेभिः सूनो सहसो यजांसि। एवानो अद्य संमना संमानानुशन्नम्

उशतो यंक्षि देवान्॥ अग्निमीडे पुरोहितं यज्ञस्य देवमृत्विजम्। होतारं रत्नधातमम्॥
वृषा सोम द्युमां अंसि वृषां देव वृषव्रतः। वृषा धर्माणि दधिषे॥ सान्तपना इदं
हविर्मरुतस्तज्जुष्टन। युष्माकोती रिंशादसः॥ यो नो मर्तो वसवो दुरह्णायुस्तिरः सत्यानि
मरुतः॥३१॥

जिघांसात्। द्रुहः पाशं प्रति स मुचीष्ट तपिष्ठेन तपसा हन्तना तम्। संवत्सरीणां
मरुतः स्वर्का उरुक्षयाः सर्गणा मानुषेषु। तैऽस्मत्पाशान् मृश्चन्त्वहंसः सान्तपना
मदिरा मादयिष्णवः। पिप्रीहि देवां उशतो यविष्ठ विद्वां ऋतूँरऋतुपते यजेह। ये
दैव्या ऋत्विजस्तेभिर्ग्रे त्वं होतृणामस्यायजिष्ठः। अग्रे यदद्य विशो अध्वरस्य होतः
पावकः॥३२॥

शोचे वेष्टं हि यज्वा। ऋता यजासि महिना वि यद्भूरुहव्या वंह यविष्ठ या तै
अद्या। अग्निना रयिमंश्रवत्पोषमेव दिवेदिवे। यशसं वीरवत्तमम्॥ गयस्फानो अमीवहा
वंसुवित्पुष्टिवर्धनः। सुमित्रः सोम नो भव। गृहमेधास आ गंत मरुतो मापं भूतन।
प्रमुञ्चन्तो नो अहंसः। पूर्वीभिर्हि दंदाशिम शरद्विर्मरुतो व्ययम्। महोभिः॥३३॥

चरुष्णीनाम्। प्र बुध्रिया ईरते वो महांसि प्र णामानि प्रयज्यवस्तिरध्वम्।
सहस्रियं दम्यम्भागमेतं गृहमेधीयमरुतो जुषध्वम्। उप यमेति युवतिः सुदक्ष दोषा
वस्तोरुहविष्मती घृताची। उप स्वैनमरमतिर्वसूयुः। इमो अग्रे वीततमानि हव्याजस्रो
वक्षि देवतातिमच्छ। प्रति न ईं सुरभीणि वियन्तु। क्रीडं वः शर्धो मारुतमनर्वाणं
रथेशुभम्॥३४॥

कणा अभि प्र गांयत। अत्यासो न ये मरुतः स्वश्रो यक्षदृशो न शुभयन्त मर्याः।
ते हर्म्येष्टाः शिशवो न शुभ्रा वत्सासो न प्रक्रीडिनः पयोधाः। प्रेषामज्मेषु विथुरेवं रेजते
भूमिर्यामेषु यद्ध युञ्जते शुभे। ते क्रीडयो धुनयो भ्राजदृष्टयः स्वयं महित्वं पनयन्त
धूतयः। उपह्वरेषु यदचिध्वं ययिं वयं इव मरुतः केन॥३५॥

चित्पथा। श्रोतन्ति कोशा उप वो रथेष्व घृतमुक्षता मधुवर्णमर्चते। अग्निमग्निं
हवीमभिः सदा हवन्त विस्पतिम्। हव्यवाहं पुरुप्रियम्। तं हि शश्वन्त ईडते सूचा देवं
घृतश्रुता। अग्निं हव्याय वोढवे। इन्द्राग्नी रोचना दिवः श्रथद्वत्रमिन्द्रं वो विश्वतस्परीन्द्रं

नरो विश्वकर्मन् हविषा वावृधानो विश्वकर्मन् हविषा वर्धनेन॥३६॥

सूर्यस्य मनुषो मरुतः पावक महोभी रथेशुभं केन षट्त्वारिंशच्च॥—————[१३]

रश्मिरसि राज्यस्ययं पुरो हरिकेशोऽग्निर्मूर्धन्द्राग्निभ्यां बृहस्पतिर्भूयस्कृदस्यग्निना विश्वापाद्वजापतिर्मनसा कृत्तिका मधुश्च समिद्विशान्द्रादंश॥—————[१४] रश्मिरसि प्रति धेनुमसि स्तनयितुसनिरस्यादित्यानां सप्तत्रिंशत्॥३७॥ रश्मिरसि को अद्य युङ्क्ते॥

॥चतुर्थः प्रश्नः॥

॥तैत्तिरीयसंहितायां चतुर्थकाण्डे चतुर्थः प्रश्नः॥

रश्मिरसि क्षयाय त्वा क्षयं जिन्व प्रेतिरसि धर्माय त्वा धर्मं जिन्वान्वितिरसि दिवे त्वा दिवं जिन्व संधिरस्यन्तरिक्षाय त्वान्तरिक्षं जिन्व प्रतिधिरसि पृथिव्यै त्वा पृथिवीं जिन्व विष्टम्भोऽसि वृष्ट्यै त्वा वृष्टिं जिन्व प्रवास्यहे त्वाहर्जिन्वानुवासि रात्रियै त्वा रात्रिं जिन्वोशिगंसि॥१॥

वसुभ्यस्त्वा वसूञ्जिन्व प्रकेतोऽसि रुद्रेभ्यस्त्वा रुद्राञ्जिन्व सुदीतिरस्यादित्येभ्यस्त्वाऽऽदित्याञ्जिन्वौजोऽसि पितृभ्यस्त्वा पितृञ्जिन्व तन्तुरसि प्रजाभ्यस्त्वा प्रजा जिन्व पृतनाषाडसि पशुभ्यस्त्वा पशूञ्जिन्व रेवदस्योषधीभ्यस्त्वौषधीर्जिन्वाभिजिदसि युक्तग्रावेन्द्राय त्वेन्द्रं जिन्वाधिपतिरसि प्राणाय॥२॥

त्वा प्राणं जिन्व यन्तास्यपानाय त्वापानं जिन्व सृसर्पोऽसि चक्षुषे त्वा चक्षुर्जिन्व वयोधा असि श्रोत्राय त्वा श्रोत्रं जिन्व त्रिवृदसि प्रवृदसि संवृदसि विवृदसि सृरोहोऽसि नीरोहोऽसि प्ररोहोऽस्यनुरोहोऽसि वसुकोऽसि वर्षश्रिरसि वस्यष्टिरसि॥३॥

उशिगंसि प्राणाय त्रिचत्वारिंशच्च॥—————[१]

राज्यसि प्राची दिग्वसंवस्ते देवा अधिपतयोऽग्निर्हेतीनाम्प्रतिधृता त्रिवृत्त्वा स्तोमः पृथिव्याः श्रयत्वाज्यमुक्थमव्यथयथस्तभ्रातु रथन्तरं सामं प्रतिष्ठित्यै विराडसि दक्षिणा दिग्युद्रास्तं देवा अधिपतय इन्द्रो हेतीनाम्प्रतिधृता पञ्चदशस्त्वा स्तोमः पृथिव्याः श्रयत्वा

प्रउंगमुक्थमव्यथयथस्तभ्रातु बृहत्साम् प्रतिष्ठित्यै सम्राडसि प्रतीची दिक्॥४॥

आदित्यास्तै देवा अधिपतयः सोमो हेतीनाम्प्रतिधर्ता संसदशस्त्वा स्तोमः पृथिव्याऽ
श्रयतु मरुत्वतीयमुक्थमव्यथयथस्तभ्रातु वैरूपः साम् प्रतिष्ठित्यै स्वराडस्युर्दीची दिग्विश्वे
ते देवा अधिपतयो वरुणो हेतीनाम्प्रतिधर्तैकविंशस्त्वा स्तोमः पृथिव्याऽ श्रयतु
निर्वैवल्यमुक्थमव्यथयथस्तभ्रातु वैराजः साम् प्रतिष्ठित्या अधिपत्यसि बृहती दिङ्मरुतस्ते
देवा अधिपतयः॥५॥

बृहस्पतिर्हेतीनाम्प्रतिधर्ता त्रिणवत्रयस्त्रिंशौ त्वा स्तोमौ पृथिव्याऽ श्रयतां
वैश्वदेवाग्निमारुते उक्थे अव्यथयन्ती स्तभ्रीताः शाक्ररैवते सामनी प्रतिष्ठित्या
अन्तरिक्षायर्षयस्त्वा प्रथमजा देवेषु दिवो मात्रया वरिणा प्रथन्तु विधर्ता चायमधिपतिश्च
ते त्वा सर्वे संविदाना नाकस्य पृष्ठे सुवर्गे लोके यजमानं च सादयन्तु॥६॥

प्रतीची दिङ्मरुतस्ते देवा अधिपतयश्चत्वारिंशच्च॥ [२]

अयम्पुरो हरिकेशः सूर्यरश्मिस्तस्य रथगृथ्सश्च रथौजाश्च सेनानिग्रामण्यौ पुञ्जिकस्थला
च कृतस्थला चाप्सरसौ यातुधाना हेती रक्षांसि प्रहेतिरयं दक्षिणा विश्वकर्मा तस्य
रथस्वनश्च रथचित्रश्च सेनानिग्रामण्यौ मेनका च सहज्या चाप्सरसौ दक्षवः पशवो
हेतिः पौरुषेयो वधः प्रहेतिरयम्श्चाद्विश्वव्यास्तस्य रथप्रोतश्चासमरथश्च सेनानिग्रामण्यौ
प्रमोचन्ती च॥७॥

अनुमोचन्ती चाप्सरसौ सर्पा हेतिर्व्याघ्राः प्रहेतिरयमुत्तराथस्यद्वसुस्तस्य
सेनजिच्च सुषेणश्च सेनानिग्रामण्यौ विश्वाची च घृताची चाप्सरसावापो हेतिर्वातः
प्रहेतिरयमुपर्वग्वसुस्तस्य ताक्ष्यश्चारिष्टनेमिश्च सेनानिग्रामण्यावुर्वशी च पूर्वचित्तिश्चाप्सरसौ
विद्युद्धेतिर्वस्फूर्जन्महेतिस्तेभ्यो नमस्ते नो मृडयन्तु ते यम्॥८॥

द्विष्णो यश्च नो द्वेष्टि तं वो जम्भे दधाम्यायोस्त्वा सदाने सादयाम्यवंतश्छायायां नमः
समुद्राय नमः समुद्रस्य चक्षसे परमेष्ठी त्वा सादयतु दिवः पृष्ठे व्यचस्वतीम्प्रथस्वतीं
विभूमतीम्प्रभूमतीं परिभूमतीं दिवं यच्छु दिवं दृह दिवं मा हिंसीर्विश्वस्मै प्राणायापानाय
व्यानायोदानाय प्रतिष्ठायै चरित्राय सूर्यस्त्वाभि पातु मृह्या स्वस्त्या छुर्दिषा शन्तमेन तया
देवतयाङ्गिरस्वद्धुवा सीद। प्रोथदश्चो न यवंसे अविष्यन् यदा मृहः संवरणाद्यस्थात।
आदस्य वातो अनु वाति शोचिरधं स्म ते व्रजनं कृष्णमस्ति॥९॥

प्रमोचन्ती च यꣳ स्वस्त्याष्टाविंशतिश्च॥ [३]

अग्निर्मूर्धा दिवः ककुत्पतिः पृथिव्या अयम्। अपाꣳ रेताꣳसि जिन्वति॥ त्वामग्ने
पुष्करादध्यथर्वा निरमन्थत। मूर्ध्नो विश्वस्य वाघतः॥ अयमग्निः संहस्त्रिणो वाजस्य
शतिनस्पतिः। मूर्धा कवी रंयीणाम्॥ भुवो यज्ञस्य रजसश्च नेता यत्रा नियुद्धिः सचसे
शिवाभिः। दिवि मूर्धानं दधिषे सुवर्षां जिह्वामग्ने चकृषे हव्यवाहम्॥ अबोध्यग्निः समिधा
जनानाम्॥१०॥

प्रति धेनुमिवायतीमुषासम्। यहा इव प्र वयामुज्जिहानाः प्र भानवंः सिन्वते नाकमच्छ।
अवोचाम कवये मेध्याय वचो वन्दारु वृषभाय वृष्णो। गविष्ठिरो नमसा स्तोममग्नौ
दिवीव रुक्ममुर्व्यश्चमश्रेत्। जनस्य गोपा अजनिष्ट जागृविर्ग्नः सुदक्षः सुविताय नव्यसे।
घृतप्रतीको बृहता दिविस्पृशा द्युमद्वि भाति भरतेभ्यः शुचिः। त्वामग्ने अङ्गिरसः॥११॥

गुहा हितमन्वविन्दच्छिश्त्रियाणं वनेवने। स जायसे मथ्यमानः सहो महत्त्वामाहुः
सहसस्पुत्रमङ्गिरः। यज्ञस्य केतुम्प्रथमम्पुरोहितमग्निं नरस्त्रिषधस्थे समिन्धते। इन्द्रेण देवैः
स्रथꣳ स बरहिषि सीदन्नि होता यजथाय सुक्रतुः। त्वं चित्रश्रवस्तम हवन्ते विक्षु
जन्तवः। शोचिष्केशं पुरुप्रियाग्रे हव्याय वोढवे। सखायः सं वः सम्यश्चमिषम्॥१२॥

स्तोमं चाग्र्यै। वर्षिष्ठाय क्षितीनामूर्जो नग्ने सहस्वते। सꣳसमिद्युवसे वृषत्रग्ने
विश्वान्यर्य आ। इडस्पदे समिध्यसे स नो वसून्या भर। एना वो अग्निं नमसोर्जो
नपातमा हुवे। प्रियं चेतिष्ठमरतिꣳ स्वध्वरं विश्वस्य दूतममृतम्। स योजते अरुषो
विश्वभौजसा स दुद्रवत्स्वाहुतः। सुब्रह्मा यज्ञः सुशर्मा॥१३॥

वसूनां देवꣳ राधो जनानाम्। उदस्य शोचिरस्थादाजुह्वानस्य मीढुषः। उद्धूमासो
अरुषासो दिविस्पृशः समग्निमिन्धते नरः। अग्ने वाजस्य गोमंत ईशानः सहसो यहो।
अस्मे धेहि जातवेदो महि श्रवंः। स इधानो वसुष्कविरिग्रीडेन्यो गिरा। रेवदस्मभ्यं
पूर्वणीक दीदिहि। क्षपो राजन्वत त्वनाग्ने वस्तोरुतोषसः। स तिमजम्भ॥१४॥

रक्षसो दह प्रति। आ ते अग्र इधीमहि द्युमन्तं देवाजरम्। यद्ध स्या ते पर्नीयसी
समिद्दीदयति द्यवीषꣳ स्तोतृभ्य आ भर। आ ते अग्र ऋचा हविः शुक्रस्य ज्योतिषस्पते।
सुश्वन्द्र दस्म विशपते हव्यवाद्भ्यꣳ हूयत इषꣳ स्तोतृभ्य आ भर। उभे सुश्वन्द्र सर्पिषो

दर्वीं श्रीणीष आसनि। उतो न उत्पूर्याः॥१५॥

उक्थेपुं शवसस्पत इषं स्तोतृभ्य आ भर। अग्ने तमद्याश्वं न स्तोमैः क्रतुं न भद्रं
हृदिस्पृशम्। ऋध्यामां त ओहैः। अथा ह्यग्ने क्रतौर्भद्रस्य दक्षस्य साधोः। रथोरऋतस्य
बृहतो बभूथ। आभिष्टे अद्य गीर्भिर्गृणन्तोऽग्ने दाशेम। प्र तै दिवो न स्तनयन्ति शुष्माः।
एभिर्नो अर्कैर्भवां नो अर्वाङ्॥१६॥

सुवर्न ज्योतिः। अग्ने विश्वेभिः सुमना अनीकैः। अग्निं होतारम्मन्ये दास्वन्तं वसोः
सूनुं सहसो जातवैदसम्। विप्रं न जातवैदसम्। य ऊर्ध्वयां स्वध्वरो देवो देवाच्यां
कृपा। घृतस्य विभ्राष्टिमनुं शुक्रशोचिष आजुह्वानस्य सर्पिषः। अग्ने त्वन्नो अन्तमः। उत
त्राता शिवो भव वरूथ्यः। तं त्वां शोचिष्ठ दीदिवः। सुम्राय नूनमीमहे सखिभ्यः।
वसुर्गन्निर्वसुश्रवाः। अच्छां नक्षि द्युमत्तमो रयिं दाः॥१७॥

जनानामङ्गिरस इषं सुशमीं तिग्मजम्भ पुपूर्या अर्वाङ्गसुश्रवाः पञ्च च॥—————[४]

इन्द्राग्निभ्यां त्वा सयुजां युजा युनज्म्याघाराभ्यां तेजसां वर्चसोक्थेभिः स्तोमैर्भिश्छन्दोभी
रय्यै पोषाय सजातानाम्मध्यमस्थेयाय मयां त्वा सयुजां युजा युनज्म्यम्बा दुला
नितबिरभ्रयन्ती मेघयन्ती वरषयन्ती चुपुणीका नामांसि प्रजापतिना त्वा विश्वाभिर्धीभिरुप
दधामि पृथिव्युदपुरमन्त्रेन विष्टा मनुष्यास्ते गोप्तारोऽग्निर्वियन्तोऽस्यां तामहम्प्र पद्ये सा॥१८॥

मे शर्म च वर्म चास्त्वधिद्यौरन्तरिक्षं ब्रह्मणा विष्टा मरुतस्ते गोप्तारो वायुर्वियन्तोऽस्यां
तामहम्प्र पद्ये सा मे शर्म च वर्म चास्तु द्यौरपराजितामृतेन विष्टादित्यास्तै गोप्तारः
सूर्यो वियन्तोऽस्यां तामहम्प्र पद्ये सा मे शर्म च वर्म चास्तु॥१९॥

साऽष्टाचत्वारिंशच्च॥—————[५]

बृहस्पतिस्त्वा सादयतु पृथिव्याः पृष्ठे ज्योतिष्मतीं विश्वस्मै प्राणायापानाय विश्वं
ज्योतिर्यच्छाग्निस्तेऽधिपतिर्विश्वकर्मा त्वा सादयत्वन्तरिक्षस्य पृष्ठे ज्योतिष्मतीं विश्वस्मै
प्राणायापानाय विश्वं ज्योतिर्यच्छ वायुस्तेऽधिपतिः प्रजापतिस्त्वा सादयतु दिवः
पृष्ठे ज्योतिष्मतीं विश्वस्मै प्राणायापानाय विश्वं ज्योतिर्यच्छ परमेष्ठी तेऽधिपतिः
पुरोवातसनिरस्यभ्रसनिरसि विद्युत्सनिः॥२०॥

असि स्तनयितुसनिरसि वृष्टिसनिरस्यग्नेर्यान्यसि देवानामग्नेर्यान्यसि वायोर्यान्यसि

देवानां वायोयान्यस्यन्तरिक्षस्य यान्यसि देवानामन्तरिक्षयान्यस्यन्तरिक्षमस्यन्तरिक्षाय त्वा
 सलिलाय त्वा सर्णीकाय त्वा सतीकाय त्वा केताय त्वा प्रचेतसे त्वा विवस्वते त्वा
 दिवस्त्वा ज्योतिष आदित्येभ्यस्त्वर्चं त्वा रुचे त्वा द्युते त्वा भासे त्वा ज्योतिषे त्वा
 यशोदां त्वा यशसि तेजोदां त्वा तेजसि पयोदां त्वा पर्यसि वर्चोदां त्वा वर्चसि द्रविणोदां
 त्वा द्रविणे सादयामि तेनर्षिणा तेन ब्रह्मणा तया देवतयाङ्गिरस्वद्ध्रुवा सीद॥२१॥

विद्युत्सर्निर्द्युत्वैकात्रिंशच्च॥ [६]

भूयस्कृदसि वरिवस्कृदसि प्राच्यस्यूर्ध्वास्यन्तरिक्षसदस्यन्तरिक्षे सीदाप्सुषदसि
 श्येनसदसि गृध्रसदसि सुपर्णसदसि नाकसदसि पृथिव्यास्त्वा द्रविणे सादयाम्यन्तरिक्षस्य
 त्वा द्रविणे सादयामि दिवस्त्वा द्रविणे सादयामि दिशां त्वा द्रविणे सादयामि द्रविणोदां
 त्वा द्रविणे सादयामि प्राणं मे पाह्यपानं मे पाहि व्यानम्मे॥२२॥

पाह्यायुर्मे पाहि विश्वायुर्मे पाहि सर्वायुर्मे पाह्यग्ने यत्ते परं हन्नाम् तावेहि स
 रंभावहे पाञ्चजन्येष्वप्येध्यग्ने यावा अयावा एवा ऊमाः सव्यः सगरः सुमेकः॥२३॥

व्यानम्मे द्वात्रिंशच्च॥ [७]

अग्निना विश्वापादथसूर्येण स्वराद्वत्वा शचीपतिरऋषभेण त्वष्टां युजेन मघवान्दक्षिण्या
 सुवर्गो मन्युना वृत्रहा सौहार्देन तनूधा अत्रेन गर्यः पृथिव्यासनोदृग्भिरन्नादो वषट्कारेणर्द्धः
 साम्नां तनूपा विराजा ज्योतिष्मान् ब्रह्मणा सोमपा गोभिर्यज्ञं दाधार क्षत्रेण मनुष्यान्श्वेन
 च रथेन च वज्र्युतिभिः प्रभुः संवत्सरेण परिभूस्तपसानाधृष्टः सूर्यः सन्तनुभिः॥२४॥

अग्निनैकात्रपञ्चाशत्॥ [८]

प्रजापतिर्मनसान्धोऽच्छेतो धाता दीक्षायां सविता भृत्यां पूषा सौमक्रयण्यां वरुण
 उपनद्धोऽसुरः क्रीयमाणो मित्रः क्रीतः शिपिविष्ट आसादितो नरन्धिषः प्रोह्यमाणो-
 ऽधिपतिरागतः प्रजापतिः प्रणीयमानोऽग्निराग्नीध्रे बृहस्पतिराग्नीध्रात्प्रणीयमान् इन्द्रो हविर्धाने-
 ऽदितिरासादितो विष्णुरुपावह्रियमाणोऽथर्वोपेतो यमोऽभिषुतोऽपूतपा आधूयमानो वायुः
 पूयमानो मित्रः क्षीरश्रीर्मन्थी संक्तुश्रीवैश्वदेव उन्नीतो रुद्र आहुतो वायुरावृत्तो नृचक्षाः
 प्रतिख्यातो भक्ष आगतः पितृणां नाराशंसोऽसुरात्तः सिन्धुरवभृथमवप्रयन्त्समुद्रोऽवगतः
 सलिलः प्रहृतः सुवरुद्वचं गतः॥२५॥

रुद्र एकविंशतिश्च॥ [९]

कृत्तिका नक्षत्रमग्निदेवताग्रे रुचः स्थ प्रजापतेर्धातुः सोमस्यर्चे त्वा रुचे त्वा द्युते त्वा भासे त्वा ज्योतिषे त्वा रोहिणी नक्षत्रं प्रजापतिदेवता मृगशीर्षं नक्षत्रं सोमो देवताद्रा नक्षत्रं रुद्रो देवता पुनर्वसू नक्षत्रमदितीदेवता तिष्यो नक्षत्रम्बृहस्पतिदेवताश्रेषा नक्षत्रं सर्पा देवता मघा नक्षत्रम्पितरो देवता फल्गुनी नक्षत्रम्॥२६॥

अर्यमा देवता फल्गुनी नक्षत्रम्भगो देवता हस्तो नक्षत्रं सविता देवता चित्रा नक्षत्रमिन्द्रो देवता स्वाती नक्षत्रं वायुदेवता विशाखे नक्षत्रमिन्द्राग्नी देवताऽनूराधा नक्षत्रम्पित्रो देवता रोहिणी नक्षत्रमिन्द्रो देवता विचृतौ नक्षत्रम्पितरो देवताषाढा नक्षत्रमापो देवताषाढा नक्षत्रं विश्वे देवा देवता श्रोणा नक्षत्रं विष्णुदेवता श्रविष्ठा नक्षत्रं वसवः॥२७॥

देवता शतभिषङ्गक्षत्रमिन्द्रो देवता प्रोष्ठपदा नक्षत्रमज एकपादेवता प्रोष्ठपदा नक्षत्रमहिर्बुध्नियो देवता रेवती नक्षत्रं पूषा देवताश्रयुजौ नक्षत्रमश्विनौ देवतापुभरणीनक्षत्रं यमो देवता पूर्णा पश्चाद्यत्ते देवा अर्द्धः॥२८॥

फल्गुनी नक्षत्रं वसवस्त्रयस्त्रिंशच्च॥ [१०]

मधुश्च माधवश्च वासन्तिकावृतू शुक्रश्च शुचिश्च ग्रेष्मावृतू नभश्च नभस्यश्च वार्षिकावृतू इषश्चोर्जश्च शार्दावृतू सहश्च सहस्यश्च हैमन्तिकावृतू तपश्च तपस्यश्च शैशिरावृतू अग्नेरन्तःश्लेषोऽसि कल्पेता द्यावापृथिवी कल्पन्तामाप ओषधीः कल्पन्तामग्नयः पृथङ्मम ज्यैष्ठ्याय सव्रताः॥२९॥

यैऽग्नयः समनसोऽन्तरा द्यावापृथिवी शैशिरावृतू अभि कल्पमाना इन्द्रमिव देवा अभि सं विंशन्तु संयच्च प्रचेताश्चाग्नेः सोमस्य सूर्यस्योग्रा च भीमा च पितृणां यमस्येन्द्रस्य ध्रुवा च पृथिवी च देवस्य सवितुर्मरुतां वरुणस्य धर्त्री च धरित्री च मित्रावरुणयोर्मित्रस्य धातुः प्राची च प्रतीची च वसूनां रुद्राणाम्॥३०॥

आदित्यानान्ते तेऽधिपतयस्तेभ्यो नमस्ते नो मृडयन्तु ते यं द्विष्मो यश्च नो द्वेष्टि तं वो जम्भे दधामि सहस्रस्य प्रमा अंसि सहस्रस्य प्रतिमा अंसि सहस्रस्य विमा अंसि सहस्रस्योन्मा अंसि साहस्रोऽसि सहस्राय त्वेमा मे अग्न इष्टंका धेनवं सन्त्वेकां च शतं च सहस्रं चायुतं च॥३१॥

नियुतं च प्रयुतं चार्बुदं च न्यर्बुदं च समुद्रश्च मध्यं चान्तश्च परार्धश्चेमा मे
अग्र इष्टका धेनवः सन्तु षष्टिः सहस्रमयुतमक्षीयमाणा ऋतस्थाः स्थर्तावृधो घृतश्वतो
मधुश्वत ऊर्जस्वतीः स्वधाविनीस्ता मे अग्र इष्टका धेनवः सन्तु विराजो नाम कामदुघा
अमुत्रामुष्मिल्लौके॥३२॥

सब्रता रुद्राणामयुतं च पञ्चचत्वारिंशच्च॥ [११]

समिदिशामाशया नः सुर्विन्मधोरतो माधवः पात्वस्मान्। अग्निर्देवो दुष्टरीतुरदभ्य
इदं क्षत्रं रक्षतु पात्वस्मान्। रथंतरं सामभिः पात्वस्मान्नायत्री छन्दसां विश्वरूपा।
त्रिवृत्रो विष्टया स्तोमो अह्नां समुद्रो वात इदमोजः पिपर्तु। उग्रा दिशामभिभूतिर्वयोधाः
शुचिः शुक्रे अहंन्योजसीना। इन्द्रार्धिपतिः पिपृतादतो नो महि॥३३॥

क्षत्रं विश्वतो धारयेदम्। बृहत्सामं क्षत्रभृद्वृद्धवृष्णिंयं त्रिष्टुभौजः शुभितमुग्रवीरम्। इन्द्र
स्तोमेन पञ्चदशेन मध्यमिदं वातेन सगरेण रक्ष। प्राचीं दिशां सहयशा यशस्वती
विश्वे देवाः प्रावृषाह्नां सुर्ववती। इदं क्षत्रं दुष्टरमस्त्वोजोऽनाधृष्टं सहस्रियं सहस्वत।
वैरूपे सामन्निह तच्छक्रेम जगत्येनं विक्वा वैशयामः। विश्वे देवाः सप्तदशेन॥३४॥

वर्च इदं क्षत्रं सलिलावातमुग्रम्। धर्त्री दिशां क्षत्रमिदं दाधारोपस्थाशानाम्मित्रवदस्त्वोजः।
मित्रावरुणा शरदाह्नां विकिबू अस्मै राष्ट्राय महि शर्म यच्छतम्। वैराजे सामन्त्रधि मे
मनीषानुष्टुभा सम्भूतं वीर्यं सहः। इदं क्षत्रममित्रवदार्द्रदानु मित्रावरुणा रक्षतमार्धिपत्यैः।
सम्राड्विशां सहस्रांस्त्री सहस्वत्युतुरहेमन्तो विष्टया नः पिपर्तु। अवस्युवाताः॥३५॥

बृहतीर्नु शक्ररीरिं यज्ञमवन्तु नो घृताचीः। सुर्ववती सुदुघा नः पर्यस्वती दिशां
देव्यवतु नो घृताचीः। त्वं गोपाः पुरणतोत पश्चाद्बृहस्पते याम्या युद्धि वाचम्। ऊर्ध्वा दिशां
रन्तिराशौषधीनां संवत्सरणं सविता नो अह्नाम्। रेवत्सामातिच्छन्दा उ छन्दोजातशत्रुः
स्योना नो अस्तु। स्तोमत्रयस्त्रिंशे भुवनस्य पत्नि विवस्वद्वाते अभि नः॥३६॥

गृणाहि। घृतवती सवितरार्धिपत्यैः पर्यस्वती रन्तिराशा नो अस्तु। ध्रुवा दिशां
विष्णुपव्यघोरस्येशाना सहसो या मनोता। बृहस्पतिर्मातरिश्वोत वायुः संधुवाना वाता
अभि नो गृणन्तु। विष्टम्भो दिवो धरुणः पृथिव्या अस्येशाना जगतो विष्णुपत्नी।
विश्वव्यं चा इषयन्ती सुभूतिः शिवा नो अस्त्वदितिरुपस्थै। वैश्वानरो न ऊत्या पृष्टो

दिव्यनु नोऽद्यानुमतिरन्विदनुमते त्वङ्कयां नश्चित्र आ भुवत्को अद्य युङ्क्ते॥३७॥

महिं सप्तदशेनावस्युवाता अभि नोऽनु नश्चतुर्दश च॥ [१२]

नमस्ते रुद्र नमो हिरण्यबाहवे नमः सहमानाय नमः आव्याधिनीभ्यो नमो भवाय नमो ज्येष्ठाय नमो दुन्दुभ्याय नमः सोमाय नमः इरिण्याय द्रापे सहस्राण्येकादश॥ [१३] नमस्ते रुद्र नमो भवाय द्रापे सप्तविंशतिः॥२७॥ नमस्ते रुद्र तं वो जम्भे दधामि॥

॥पञ्चमः प्रश्नः॥

॥तैत्तिरीयसंहितायां चतुर्थकाण्डे पञ्चमः प्रश्नः॥

नमस्ते रुद्र मन्यवं उतो त इषवे नमः। नमस्ते अस्तु धन्वने बाहुभ्यामुत ते नमः। या त इषुः शिवतमा शिवम्बभूवं ते धनुः। शिवा शरव्या या तव तया नो रुद्र मृडया। या तै रुद्र शिवा तनूरघोरापापकाशिनी। तया नस्तनुवा शन्तमया गिरिशन्ताभि चाकशीहि। यामिषु गिरिशन्त हस्तै॥१॥

बिभर्ष्यस्तवे। शिवां गिरित्र तां कुरु मा हिंसीः पुरुषं जगत्। शिवेन वचसा त्वा गिरिशाच्छा वदामसि। यथा नः सर्वमिज्जगदयक्ष्मं सुमना असत्। अर्घ्यवोचदधिवक्ता प्रथमो दैव्यो भिषक्। अहींश्च सर्वाङ्गमभ्यन्धसर्वांश्च यातुधान्यः। असौ यस्ताम्रो अरुण उत बभ्रुः सुमङ्गलः। ये चेमां रुद्रा अभितो दिक्षु॥२॥

श्रिताः सहस्रशोऽवैषां हेड ईमहे। असौ योऽवसर्पति नीलग्रीवो विलोहितः। उत्तैनं गोपा अदृशन्नदृशन्नदुहार्थः। उत्तैनं विश्वा भूतानि स दृष्टो मृडयाति नः। नमो अस्तु नीलग्रीवाय सहस्राक्षाय मीढुषे। अथो ये अस्य सत्वानोऽहं तेभ्योऽकरं नमः। प्र मुञ्च धन्वंनस्त्वमुभयोरार्त्तियोज्याम्। याश्च ते हस्त इषवः॥३॥

परा ता भंगवो वप। अवतत्य धनुस्त्वं सहस्राक्ष शतेषुधे। निशीर्य शल्यानाम्मुखा शिवो नः सुमना भव। विज्यं धनुः कपदिनो विशल्यो बाणवां उत। अनैशन्नस्येषव आभुरस्य निषङ्गथिः। या तै हेतिर्मादुष्टम हस्तै बभूवं ते धनुः। तयास्मान् विश्वतस्त्वमयक्ष्मया परिं भुज। नमस्ते अस्त्वायुधायानातताय धृष्णवे। उभाभ्यामुत

ते नमो बाहुभ्यां तव धन्वने। परि ते धन्वनो हेतिरस्मान्वृणक्तु विश्वतः। अथो य
इषुधिस्तवारे अस्मन्नि धैहि तम्॥४॥

हस्तं दिक्ष्विषंव उभाभ्यां द्वाविंशतिश्च॥ [१]

नमो हिरण्यबाहवे सेनान्यं दिशां च पतये नमो नमो वृक्षेभ्यो हरिकेशेभ्यः
पशूनाम्पतये नमो नमः सस्मिञ्जराय त्विषीमते पथीनाम्पतये नमो नमो बभ्रुशायं
विव्याधिनेऽन्नानाम्पतये नमो नमो हरिकेशायोपवीतिने पुष्टानाम्पतये नमो नमो भवस्यं
हेत्यै जगताम्पतये नमो नमो रुद्रायातताविने क्षेत्राणाम्पतये नमो नमः सूतायाहन्त्याय
वनानाम्पतये नमो नमः॥५॥

रोहिताय स्थपतये वृक्षाणाम्पतये नमो नमो मन्त्रिणे वाणिजाय कक्षाणाम्पतये नमो
नमो भुवन्तये वारिवस्कृतायौषधीनाम्पतये नमो नमः उच्चैर्घोषायाक्रन्दयते पत्तीनाम्पतये
नमो नमः कृश्ववीताय धावते सत्त्वनाम्पतये नमः॥६॥

वनानाम्पतये नमो नमः एकात्रिंशच्च॥ [२]

नमः सहमानाय निव्याधिनं आव्याधिनीनाम्पतये नमो नमः ककुभाय निषङ्गिणे
स्तेनानाम्पतये नमो नमो निषङ्गिणं इषुधिमते तस्कराणाम्पतये नमो नमो वञ्चते परिवञ्चते
स्तायूनाम्पतये नमो नमो निचेरवे परिचरायारण्यानाम्पतये नमो नमः सुकाविभ्यो
जिघांसद्भ्यो मुष्णताम्पतये नमो नमोऽसिमद्भ्यो नक्तं चरद्भ्यः प्रकृन्तानाम्पतये नमो नमः
उष्णीषिणे गिरिचराय कुलुश्चानाम्पतये नमो नमः॥७॥

इषुमद्भ्यो धन्वाविभ्यश्च वो नमो नमः आतन्वानेभ्यः प्रतिदधानेभ्यश्च वो नमो नमः
आयच्छद्भ्यो विसृजद्भ्यश्च वो नमो नमोऽस्यद्भ्यो विध्यद्भ्यश्च वो नमो नमः आसीनेभ्यः
शयानेभ्यश्च वो नमो नमः स्वपद्भ्यो जाग्रद्भ्यश्च वो नमो नमः स्तिष्ठद्भ्यो धावद्भ्यश्च वो नमो
नमः सुभाभ्यः सुभापतिभ्यश्च वो नमो नमो अश्वेभ्योऽश्वपतिभ्यश्च वो नमः॥८॥

कुलुश्चानाम्पतये नमो नमोऽश्वपतिभ्यस्त्रीणि च॥ [३]

नमः आव्याधिनीभ्यो विविध्यन्तीभ्यश्च वो नमो नमः उगणाभ्यस्तृहतीभ्यश्च वो नमो
नमो गृत्सेभ्यो गृत्सपतिभ्यश्च वो नमो नमो व्रातैभ्यो व्रातपतिभ्यश्च वो नमो नमो
गणेभ्यो गणपतिभ्यश्च वो नमो नमो विरूपेभ्यो विश्वरूपेभ्यश्च वो नमो नमो महद्भ्यः

क्षुल्लेभ्यश्च वो नमो नमो रथिभ्योऽरथेभ्यश्च वो नमो नमो रथेभ्यः॥९॥

रथपतिभ्यश्च वो नमो नमः सेनाभ्यः सेनानिभ्यश्च वो नमो नमः क्षुत्तृभ्यः सङ्ग्रहीतृभ्यश्च वो नमो नमस्तक्ष्मभ्यो रथकारेभ्यश्च वो नमो नमः कुलालेभ्यः कर्मरिभ्यश्च वो नमो नमः पुञ्जिष्टेभ्यो निषादेभ्यश्च वो नमो नम इषुकृद्भ्यो धन्वकृद्भ्यश्च वो नमो नमो मृगयुभ्यः श्वनिभ्यश्च वो नमो नमः श्वभ्यः श्वपतिभ्यश्च वो नमः॥१०॥

रथेभ्यः श्वपतिभ्यश्च द्वे च॥ [४]

नमो भूवाय च रुद्राय च नमः शर्वाय च पशुपतये च नमो नीलग्रीवाय च शितिकण्ठाय च नमः कपर्दिने च व्युत्तकेशाय च नमः सहस्राक्षाय च शतधन्वने च नमो गिरिशाय च शिपिविष्टाय च नमो मीढुष्टमाय चेषुमते च नमो ह्रस्वाय च वामनाय च नमो बृहते च वर्षीयसे च नमो वृद्धाय च संवृध्वने च॥११॥

नमो अग्रियाय च प्रथमाय च नम आशवे चाजिराय च नमः शीघ्रियाय च शीभ्याय च नम उर्म्याय चावस्वन्याय च नमः स्रोतस्याय च द्वीप्याय च॥१२॥

सं वृध्वने च पञ्चविंशतिश्च॥ [५]

नमो ज्येष्ठाय च कनिष्ठाय च नमः पूर्वजाय चापरजाय च नमो मध्यमाय चापगल्भाय च नमो जघन्याय च बुध्नियाय च नमः सोभ्याय च प्रतिसर्याय च नमो याम्याय च क्षेम्याय च नम उर्वर्याय च खल्याय च नमः श्लोक्याय चावसान्याय च नमो वन्याय च कक्ष्याय च नमः श्रवाय च प्रतिश्रवाय च॥१३॥

नम आशुषेणाय चाशुरथाय च नमः शूराय चावभिन्दते च नमो वर्मिणे च वरूथिने च नमो बिल्मिने च कवचिने च नमः श्रुताय च श्रुतसेनाय च॥१४॥

प्रतिश्रवाय च पञ्चविंशतिश्च॥ [६]

नमो दुन्दुभ्याय चाहनन्याय च नमो धृष्णवे च प्रमृशाय च नमो दूताय च प्रहिताय च नमो निषङ्गिणे चेषुधिमते च नमस्तीक्ष्णेषवे चायुधिने च नमः स्वायुधाय च सुधन्वने च नमः सुत्याय च पथ्याय च नमः काट्याय च नीप्याय च नमः सूद्याय च सरस्याय च नमो नाद्याय च वैशन्ताय च॥१५॥

नमः कृप्याय चावृत्ताय च नमो वर्ष्याय चावर्ष्याय च नमो मेघ्याय च विद्युत्याय च नमो ईध्रियाय चातप्याय च नमो वात्याय च रेष्मियाय च नमो वास्तव्याय च वास्तुपाय च॥१६॥

वैशन्ताय च त्रिंशच्च॥ [७]

नमः सोमाय च रुद्राय च नमस्ताम्राय चारुणाय च नमः शङ्गाय च पशुपतये च नमो उग्राय च भीमाय च नमो अग्रेवधाय च दूरेवधाय च नमो हन्त्रे च हनीयसे च नमो वृक्षेभ्यो हरिकेशेभ्यो नमस्ताराय नमः शम्भवे च मयोभवे च नमः शङ्कराय च मयस्कराय च नमः शिवाय च शिवतराय च॥१७॥

नमस्तीर्थ्याय च कूल्याय च नमः पार्याय चावार्याय च नमः प्रतरणाय चोत्तरणाय च नमो आतार्याय चालाद्याय च नमः शष्याय च फेन्याय च नमः सिकत्याय च प्रवाह्याय च॥१८॥

शिवतराय च त्रिंशच्च॥ [८]

नमो इरिण्याय च प्रपथ्याय च नमः किंशिलाय च क्षयणाय च नमः कपर्दिने च पुलस्तये च नमो गोष्ठाय च गृह्याय च नमस्तल्प्याय च गेह्याय च नमः काट्याय च गह्वरेष्ठाय च नमो हृदयाय च निवेष्याय च नमः पांसव्याय च रजस्याय च नमः शुष्क्याय च हरित्याय च नमो लोप्याय चोलप्याय च॥१९॥

नमो ऊर्व्याय च सूर्म्याय च नमः पर्ण्याय च पर्णशृङ्गाय च नमोऽपगुरमाणाय चाभिघ्नते च नमो आक्खिदते च प्रक्खिदते च नमो वः किरिकेभ्यो देवानां हृदयेभ्यो नमो विक्षीणकेभ्यो नमो विचिन्वत्केभ्यो नमो आनिरुहतेभ्यो नमो आमीवत्केभ्यः॥२०॥

उलप्याय च त्रयस्त्रिंशच्च॥ [९]

द्रापे अन्धसस्पते दरिद्रन्नीललोहित। एषां पुरुषाणामेषाम्पशूनां मा भेर्मारो मो एषां किं चनाममत्। या तै रुद्र शिवा तनूः शिवा विश्वाहभेषजी। शिवा रुद्रस्य भेषजी तया नो मृड जीवसै। इमां रुद्राय तवसै कपर्दिने क्षयद्वीराय प्र भंगमहे मतिम्। यथा नः शमसद्विपदे चतुष्पदे विश्वम्पुष्टम्ग्रामे अस्मिन्॥२१॥

अनातुरम्। मृडा नो रुद्रोत नो मयस्कृधि क्षयद्वीराय नमसा विधेम ते। यच्छं

च योश्च मनुंरायजे पिता तदश्याम् तवं रुद्र प्रणीतौ। मा नो महान्तमुत मा नो
अर्भकं मा न उक्षन्तमुत मा न उक्षितम्। मा नो वधीः पितरम्मोत मातरम्मिया मा
नस्तनुवः॥२२॥

रुद्र रीरिषः। मा नस्तोके तनये मा न आयुषि मा नो गोषु मा नो अश्वेषु
रीरिषः। वीरान्मा नो रुद्र भामितो वधीरुहविष्मन्तो नमसा विधेम ते। आरातै गोघ्न
उत पूरुषघ्ने क्षयद्वीराय सुम्रमस्मे तै अस्तु। रक्षां च नो अधि च देव ब्रूहधां च नः
शर्म यच्छ द्विर्बर्हाः। स्तुहि॥२३॥

श्रुतं गर्तसदं युवानम्मृगं न भीममुपहृत्तुमुग्रम्। मृडा जरित्रे रुद्र स्तवानो अन्यं तै
अस्मन्नि वपन्तु सेनाः। परि णो रुद्रस्य हेतिर्वृणक्तु परि त्वेषस्य दुर्मतिरघायोः। अव
स्थिरा मधवच्चस्तनुष्व मीढ्वस्तोकाय तनयाय मृडय। मीढुष्टम् शिवंतम शिवो नः सुमनां
भवा परमे वृक्ष आयुधं निधाय कृत्तिं वसान आ चर पिनाकम्॥२४॥

बिभ्रदा गंहि। विकिरिद् विलोहित नमस्ते अस्तु भगवः। यास्तै सहस्रं हेतयो-
ऽन्यमस्मन्नि वपन्तु ताः। सहस्राणि सहस्रधा बाहुवोस्तवं हेतयः। तासामीशानो भगवः
पराचीना मुखां कृधि॥२५॥

अस्मिं स्तनुवः स्तुहि पिनाकमेकान्नत्रिंशच्च॥ [१०]

सहस्राणि सहस्रशो ये रुद्रा अधि भूम्याम्। तेषां सहस्रयोजनेऽव धन्वानि तन्मसि।
अस्मिन्महत्यर्णवेऽन्तरिक्षे भवा अधि। नीलग्रीवाः शितिकण्ठाः शर्वा अधः क्षमाचराः।
नीलग्रीवाः शितिकण्ठा दिवः रुद्रा उपश्रिताः। ये वृक्षेषु सस्मिञ्जरा नीलग्रीवा विलोहिताः।
ये भूतानामधिपतयो विशिखासः कपर्दिनः। ये अत्रेषु विविध्यन्ति पात्रेषु पिबन्तो जनान्।
ये पथाम्पथिरक्षय ऐलबृदा यव्युधः। ये तीर्थानि॥२६॥

प्रचरन्ति सूकावन्तो निषङ्गिणः। य एतावन्तश्च भूयांसश्च दिशो रुद्रा वितस्थिरे।
तेषां सहस्रयोजनेऽव धन्वानि तन्मसि। नमो रुद्रेभ्यो ये पृथिव्यां येऽन्तरिक्षे ये दिवि
येषामन्नं वातो वर्षमिषवस्तेभ्यो दश प्राचीर्दश दक्षिणा दश प्रतीचीर्दशोर्दीचीर्दशोर्ध्वास्तेभ्यो
नमस्ते नो मृडयन्तु ते यं द्विष्मो यश्च नो द्वेष्टि तं वो जम्भे दधामि॥२७॥

तीर्थानि यश्च षट्॥ [११]

[अश्मन् य इमोदेनमाशुः प्राचीं जीमूतस्य यदक्रन्दो मा नो मित्रो ये वाजिनं नव॥१॥ अश्मन्मनोयुजं प्राचीमनु शर्म यच्छतु तेषामभिगूर्तिः षट्त्वारिंशत्। अश्मन् हविष्मान्॥]

॥षष्ठमः प्रश्नः॥

॥तैत्तिरीयसंहितायां चतुर्थकाण्डे षष्ठमः प्रश्नः॥

अश्मन्नूर्जं पर्वते शिश्रियाणां वाते पर्जन्ये वरुणस्य शुष्मे। अद्ध्य ओषधीभ्यो वनस्पतिभ्योऽधि सम्भृतां तां न इषमूर्जं धत्त मरुतः सःरराणाः। अश्मंस्ते क्षुद्रमुं ते शुगृच्छतु यं द्विष्मः। समुद्रस्य त्वाऽवाक्याग्रे परि व्ययामसि। पावको अस्मभ्यः शिवो भव। हिमस्य त्वा जरायुणाग्रे परि व्ययामसि। पावको अस्मभ्यः शिवो भव। उप॥१॥

जम्बूप वेतसेऽवत्तरं नदीष्व। अग्रे पितृमपामसि। मण्डूकि ताभिरा गंहि सेमं नो यज्ञम्। पावकवर्णः शिवं कृधि। पावक आ चितयन्त्या कृपा। क्षामन्नुरुच उपसो न भानुना। तूर्वन्न यामन्नेतशस्य नू रण आ यो घृणे। न ततृषाणो अजरः। अग्रे पावक रोचिषा मन्द्रया देव जिह्वया। आ देवान्॥२॥

वक्षि यक्षि च। स नः पावक दीदिवोऽग्रे देवाः इहा वह। उप यज्ञः हविश्च नः। अपामिदं न्ययनः समुद्रस्य निवेशनम्। अन्यं ते अस्मत्तपन्तु हेतयः पावको अस्मभ्यः शिवो भव। नमस्ते हरसे शोचिषे नमस्ते अस्त्वर्चिषे। अन्यं ते अस्मत्तपन्तु हेतयः पावको अस्मभ्यः शिवो भव। नृपदे वट॥३॥

अप्सुषदे वङ्गनसदे वङ्गर्हिषदे वट्श्वसुर्विदे वट्। ये देवा देवानां यज्ञिया यज्ञियांनाः संवत्सरीणमुप भागमासते। अहुतादो हविषो यज्ञे अस्मिन्स्वयं जुहुध्वम्मधुनो घृतस्य। ये देवा देवेष्वधि देवत्वमायन् ये ब्रह्मणः पुरणुतारो अस्या। येभ्यो नर्ते पर्वते धाम किं च न ते दिवो न पृथिव्या अधि स्तुषु। प्राणदाः॥४॥

अपानदा व्यानदाश्चक्षुर्दा वर्चोदा वरिवोदाः। अन्यं ते अस्मत्तपन्तु हेतयः पावको अस्मभ्यः शिवो भव। अग्निस्तिग्मेन शोचिषा यःसद्विश्च न्यत्रिणम्। अग्निर्नो वःसते

रयिम्। सैनानीकेन सुविदत्रो अस्मे यष्टा देवाः आयजिष्ठः स्वस्ति। अदब्धो गोपा उत नः परस्पा अग्रै द्युमदुत रेवर्दिदीहि॥५॥

उपं देवान् वद्वाणदाश्वतुश्वत्वारिःशच्च॥ [१]

य इमा विश्वा भुव॑नानि जुह्व॑दृषि॒रहोता॑ निष॑सादा पि॒ता नः। स आशिषा॑ द्रवि॑णमिच्छ॒मानः॑ पर॒मच्छदो॑ वर॒ आ विवेश। विश्व॑कर्मा॒ मनसा॑ यद्विहा॑या धा॒ता विधा॑ता पर॒मोत॑ संदृक्। तेषा॑मिष्टानि॒ समिषा॑ म॒दन्ति॑ यत्र॒ सप्त॑र॒षीन्पर॑ एक॒माहुः। यो नः पि॒ता जनि॑ता यो विधा॑ता यो नः स॒तो अ॒भ्या सञ्ज॑जान॥६॥

यो देवाना॑ नाम॒धा एक॑ एव तः॒ सम्प्र॑श्नम्भुव॑ना यन्त्य॒न्या। त आय॑जन्त॒ द्रवि॑णः॒ सम॑स्मा ऋष॑यः पूर्वे जरि॒तारो॑ न भू॒ना। अ॒सूर्ता॑ सू॒र्ता रज॑सो वि॒माने॑ ये भू॒तानि॑ सम॒कृण्व॑न्नि॒मानि॑। न तं वि॒दाथ॑ य इदं ज॒जाना॑न्यद्यु॒ष्माक॑मन्तर॒म्भवा॑ति। नी॒हारेण॑ प्रावृ॒ता जल्प्या॑ चासु॒तृपं॑ उक्थ॒शासं॑श्चरन्ति। प॒रो दि॒वा पर॑ ए॒ना॥७॥

पृथि॒व्या प॒रो दे॒वेभिर॑सुरैर्गुहा॒ यत्। कः॑ स्वि॒द्वर्भ॑ प्रथ॒मं द॑ध्र॒ आपो॑ यत्र॒ देवाः॑ सम॒गच्छ॑न्त॒ विश्व॑। तमि॒द्वर्भ॑म्प्रथ॒मं द॑ध्र॒ आपो॑ यत्र॒ देवाः॑ सम॒गच्छ॑न्त॒ विश्व॑। अ॒जस्य॑ नाभा॒वध्येक॑मर्पितं॒ यस्मि॑न्निदं विश्व॒म्भुवन॑मधि॒ श्रित॑म्। विश्व॑कर्मा॒ ह्यज॑निष्ट दे॒व आदि॑द्वन्ध॒र्वो अ॑भवद्वि॒तीयः। तृ॒तीयः॑ पि॒ता जनि॑तोष॒धीना॑म्॥८॥

अ॒पां गर्भं॑ व्य॒दधा॑त्पुरु॒त्रा। चक्षु॑षः पि॒ता मन॑सा॒ हि धी॑रो घृ॒तमे॑ने अ॒जन॑न्नन्न॒माने॑। यदे॒दन्ता॑ अ॒दद॑ह॒हन्त॑ पूर्वं आदि॒द्यावा॑पृथि॒वी अ॑प्रथेताम्। विश्व॑त॒श्चक्षु॑रु॒त विश्व॑तो॒मुखो॑ विश्व॑तो॒हस्त॑ उ॒त विश्व॑त॒स्पात्। सं बा॒हुभ्या॑ नम॑ति॒ सम्पत॑त्रैर्द्यावा॑पृथि॒वी ज॒नय॑ दे॒व एकः॑। किः॑ स्वि॒दासी॑दधि॒ष्ठानं॑मा॒रम्भ॑णं॒ कत॑मथि॒स्वत्किमा॑सीत्। यदी॒ भूमि॑ ज॒नय॑न्॥९॥

विश्व॑कर्मा॒ वि द्या॑मौर्णो॒न्महि॑ना विश्व॑चक्षाः। किः॑ स्वि॒द्वनं॑ क उ॒ स वृ॑क्ष आ॒सीद्य॑तो द्यावा॑पृथि॒वी नि॑ष्टत॒क्षुः। मनी॑षिणो॒ मनसा॑ पृच्छ॒तेदु॑ तद्यदध्यतिष्ठ॒द्वनानि॑ धा॒रय॑न्। या ते धा॒मानि॑ पर॒माणि॑ याव॒मा या म॑ध्य॒मा विश्व॑कर्म॒न्नुते॑मा। शि॒क्षा स॑खि॒भ्यो ह॒विषि॑ स्वधा॒वः स्व॒यं य॑जस्व त॒नुवं जु॑षाणः। वा॒चस्पति॑ विश्व॑कर्म॒णमू॑तयै॥१०॥

म॒नो॒युजं॑ वा॒जे अ॒द्या ह॒वेम। स नो॑ नेदि॒ष्टा ह॑वनानि जोषते विश्व॑शं॒भूर॑वसे सा॒धुकर्मा॑। विश्व॑कर्म॒न् ह॒विषा॑ वावृ॒धानः॑ स्व॒यं य॑जस्व त॒नुवं जु॑षाणः। मुह्य॑न्त्व॒न्ये अ॒भितः॑

सपत्नां इहास्माकंम्पधवां सूरिरस्तु। विश्वकर्मन् हविषा वर्धनेन त्रातारमिन्द्रमकृणोरवध्यम्।
तस्मै विशः समनमन्त पूर्वोरयमुग्रो विहव्यो यथासत्। समुद्राय वयुनाय सिन्धूनाम्पतये
नमः। नदीनां५ सर्वासाम्पित्रे जुहुता विश्वकर्मणे विश्वाहामर्त्यं५ हविः॥११॥

ज्जानेनौषधीनां भूमिं जनयन्नृतये नमो नवं च॥ [२]

उदेनमुत्तरां न्याग्रे घृतेनाहुता। रायस्पोषेण स५ सृज प्रजयां च धनेन च।
इन्द्रेमम्प्रतरां कृधि सजातानामसद्वशी। समेनं वर्चसा सृज देवेभ्यो भागधा असत्। यस्य
कुर्मो हविर्गृहि तमग्रे वर्धया त्वम्। तस्मै देवा अधि ब्रवन्नयं च ब्रह्मणस्पतिः। उदुं त्वा
विश्वे देवाः॥१२॥

अग्रे भरन्तु चित्तिभिः। स नो भव शिवतमः सुप्रतीको विभावसुः। पञ्च दिशो
दैवीर्यज्ञमवन्तु देवीरपामतिं दुर्मतिम्बाधमानाः। रायस्पोषे यज्ञपतिमाभजन्तीः। रायस्पोषे
अधि यज्ञो अस्थात्समिद्धे अग्नावधि मामहानः। उक्थपत्र ईड्यो गृभीतस्तप्तं घर्म
परिगृह्यायजन्त। ऊर्जा यद्यज्ञमशमन्त देवा दैव्याय धर्त्रे जोष्टे। देवश्रीः श्रीमणाः
शतपयाः॥१३॥

परिगृह्य देवा यज्ञमायन्त। सूर्यरश्मिरहरिकेशः पुरस्तात्सविता ज्योतिरुदया५ अजस्रम्।
तस्य पूषा प्रसवं याति देवः सम्पश्यन्विश्वा भुवनानि गोपाः। देवा देवेभ्यो अध्वर्यन्तो
अस्थुर्वीत५ शमित्रे शमिता यजध्वै। तुरीयो यज्ञो यत्र हव्यमेति ततः पावका आशिषो
नो जुषन्ताम्। विमान एष दिवो मध्यं आस्त आपप्रिवात्रोदसी अन्तरिक्षम्। स
विश्वाचीरभिः॥१४॥

चष्टे घृताचीरन्तरा पूर्वमपरं च केतुम्। उक्षा समुद्रो अरुणः सुपर्णः पूर्वस्य योनिंम्यितुरा
विवेश। मध्यं दिवो निहितः पृश्निरश्मा वि चक्रमे रजसः पात्यन्तो। इन्द्रं विश्वा
अवीवृधन्समुद्रव्यचसं गिरः। रथीतम५ रथीनां वाजानां५ सत्पतिम्यतिम्। सुम्रहूर्यज्ञो
देवा५ आ च वक्षद्यक्षदग्निर्देवो देवा५ आ च वक्षत्। वाजस्य मा प्रसवेनौद्वाभेणोदग्रभीत्।
अथा सपत्ना५ इन्द्रो मे निग्राभेणाधरा५ अकः। उद्वाभं च निग्राभं च ब्रह्म देवा
अवीवृधन्। अथा सपत्नानिन्द्राग्नी मे विपूचीनान्व्यस्यताम्॥१५॥

देवाः शतपया अभि वाजस्य षड्विंशतिश्च॥ [३]

आशुः शिशानो वृषभो न युध्मो घनाघनः क्षोभेणश्चरषणीनाम्। सुङ्कन्दनोऽनिमिष
एकवीरः शत९ सेना अजयध्माकमिन्द्रः। संक्रन्दनेनानिमिषेण जिष्णुना युत्कारेण दुश्चवनेन
धृष्णुना। तदिन्द्रेण जयत तत्सहध्वं युधो नर इपुहस्तेन वृष्णा। स इपुहस्तेः स
निषङ्गिभिर्वशी स९सृष्टा स युध इन्द्रो गणेन। स९सृष्टिजिह्वासांमपा बाहुशध्यैर्ध्वधन्वा
प्रतिहिताभिरस्ता। बृहस्पते परि दीय॥१६॥

रथेन रक्षोहामित्रा९ अपबाधमानः। प्रभञ्जन्त्सेनाः प्रमृणो युधा जयन्त्स्माकमेध्वविता
रथानाम्। गोत्रभिदं गोविदं वज्रबाहुं जयन्तमज्मं प्रमृणन्तमोजसा। इम९ संजाता अनु
वीरयध्वमिन्द्र९ सखायोऽनु स९ रभध्वम्। बलविज्ञायः स्थविरः प्रवीरः सहस्वान् वाजी
सहमान उग्रः। अभिर्वीरो अभिसत्वा सहोजा जैत्रमिन्द्र रथमा तिष्ठ गोवित्। अभि
गोत्राणि सहसा गाहमानोऽदायः॥१७॥

वीरः शतमन्युरिन्द्रः। दुश्चवनः पृतनाषाडयुध्योऽस्माक९ सेना अवतु प्र युध्मु।
इन्द्र आसा नेता बृहस्पतिर्दक्षिणा यज्ञः पुर एतु सोमः। देवसेनानामभिभञ्जतीनां
जयन्तीनाम्मरुतो यन्त्वग्रै। इन्द्रस्य वृष्णो वरुणस्य राज्ञ आदित्यानाम्मरुता९ शर्ध
उग्रम्। महामनसाम्भुवनच्यवानां घोषो देवानां जयन्तामुदस्थात्। अस्माकमिन्द्रः समृतेषु
ध्वजेष्वस्माकं या इषवस्ता जयन्तु॥१८॥

अस्माकं वीरा उत्तरे भवन्त्वस्मानु देवा अवता हवेषु। उद्धर्षय
मघवन्नायुधान्युध्मत्वंनाम्मानाम्महा९सि। उद्ध्वहन्वाजिनां वाजिनान्युद्रथानां जयन्तामेतु
घोषः। उप प्रेतु जयन्ता नरः स्थिरा वः सन्तु बाहवः। इन्द्रो वः शर्म यच्छत्वनाधृष्या
यथासंथ। अवसृष्टा परा पतु शरव्ये ब्रह्मस९शिता। गच्छामित्रान्प्र॥१९॥

विश मैषां कं चनोच्छिषः। मर्माणि ते वर्मभिश्छादयामि सोमस्त्वा राजामृतेनाभि
वंस्ताम्। उरोर्वरीयो वरिवस्ते अस्तु जयन्तं त्वामनु मदन्तु देवाः। यत्र बाणाः सम्पतन्ति
कुमारा विशिखा इवा इन्द्रो नस्तत्र वृत्रहा विश्वाहा शर्म यच्छतु॥२०॥

दीया दायो जयन्त्वमित्रान्प्र चत्वारि९शच्च॥ [४]

प्राचीमनु प्रदिशम्नेहि विद्वानग्नेरग्ने पुरो अग्निर्भवेह। विश्वा आशा दीद्यानो वि भाहूर्ज
नो धेहि द्विपदे चतुष्पदे। क्रमध्वमग्निना नाकमुख्य९ हस्तेषु बिभ्रतः। दिवः पृष्ठ९

सुवर्गत्वा मिश्रा देवेभिराद्धम्। पृथिव्या अहमुदन्तरिक्षमारुहमुन्तरिक्षादिवमारुहम्। दिवो नाकस्य पृष्ठात्सुवर्ज्योतिरगाम्॥२१॥

अहम्। सुवर्यन्तो नापैक्षन्त आ द्याः रोहन्ति रोदसी। यज्ञं ये विश्वतोधारः सुविद्वांसो वितेनिरे। अग्ने प्रेहि प्रथमो देवयतां चक्षुर्देवानामुत मर्त्यानाम्। इयक्षमाणा भृगुभिः सजोषाः सुवर्यन्तु यजमानाः स्वस्ति। नक्तोषासा समनसा विरूपे धापयैते शिशुमेकः समीची। द्यावा क्षामा रुक्मो अन्तर्विभाति देवा अग्निं धारयन्ब्रविणोदाः। अग्ने सहस्राक्ष॥२२॥

शतमूर्धञ्छतं तै प्राणाः सहस्रमपानाः। त्वः साहस्रस्य राय ईशिषे तस्मै ते विधेम वाजाय स्वाहा। सुपर्णोऽसि गरुत्मान्पृथिव्याः सीद पृष्ठे पृथिव्याः सीद भासान्तरिक्षमा पृण ज्योतिषा दिवमुत्तमान् तेजसा दिश उदृह। आजुह्वानः सुप्रतीकः पुरस्तादग्ने स्वां योनिमा सीद साध्या। अस्मिन्सधस्थे अध्येतरस्मिन्विश्वे देवाः॥२३॥

यजमानश्च सीदत। प्रेद्धो अग्ने दीदिहि पुरो नोऽजस्रया सूर्या यविष्ठ। त्वाः शश्वन्त उपं यन्ति वाजाः। विधेम ते परमे जन्मत्रग्ने विधेम स्तोमैरवरे सधस्थे। यस्माद्योनेरुदारिथा यजे तम्प्र त्वे हवीःपि जुहुरे समिद्धे। ताः संवितुर्वरेण्यस्य चित्रामाहं वृणे सुमतिं विश्वजन्त्याम्। यामस्य कण्वो अर्दुहृत्प्रपीनाः सहस्रधाराम्॥२४॥

पर्यसा महीं गाम्। सप्त तै अग्ने समिधः सप्त जिह्वाः सप्तरषयः सप्त धामं प्रियाणि। सप्त होत्राः सप्तधा त्वां यजन्ति सप्त योनीरा पृणस्वा घृतेन। ईदङ्वाऽन्यादङ्वाऽतदङ्वा प्रतिदङ्वा मितश्च सम्मितश्च सभराः। शुक्रज्योतिश्च चित्रज्योतिश्च सत्यज्योतिश्च ज्योतिष्माश्च सत्यश्चर्तपाश्चात्यःहाः॥२५॥

ऋतजिच्च सत्यजिच्च सेनजिच्च सुषेणश्चान्त्यमित्रश्च दूरेअमित्रश्च गुणः। ऋतश्च सत्यश्च ध्रुवश्च धरुणश्च धर्ता च विधर्ता च विधारयः। ईदक्षांस एतादक्षांस ऊ पु णः सदक्षांसः प्रतिसदक्षांस एतन। मितासंश्च सम्मितासश्च न ऊतये सभरसो मरुतो यज्ञे अस्मिन्निन्द्रं दैवीर्विशो मरुतोऽनुवर्त्मानो यथेन्द्रं दैवीर्विशो मरुतोऽनुवर्त्मान एवमिमं यजमानं दैवीश्च विशो मानुषीश्चानुवर्त्मानो भवन्तु॥२६॥

अगाः सहस्राक्ष देवाः सहस्रधारामत्यःहा अनुवर्त्मानः षोडश च॥ [५]

जीमूतस्येव भवति प्रतीकं यद्वर्मी याति समदामुपस्थं। अनाविद्धया तनुवां जय
त्व९ स त्वा वर्मणो महिमा पिपर्तु। धन्वंना गा धन्वंनाजिं जयेम धन्वंना तीव्राः
समदो जयेम। धनुः शत्रोरपकामं कृणोति धन्वंना सर्वाः प्रदिशो जयेम। वक्ष्यन्तीवेदा
गनीगन्ति कर्णम्रिय९ सखायं परिषस्वजाना। योषैव शिङ्गे वितताधि धन्वन्॥२७॥

ज्या इय९ समने पारयन्ती। ते आचरन्ती समनेव योषां मातेव पुत्रम्बिभृतामुपस्थं।
अपु शत्रु नविध्यता९ संविदाने आर्त्ता इमे विष्फुरन्ती अमित्रान्। बह्वीनाम्पिता बहुरस्य
पुत्रश्चिश्वा कृणोति समनावगत्य। इषुधिः सङ्गाः पृतनाश्च सर्वाः पृष्ठे निनद्धो जयति प्रसूतः।
रथे तिष्ठन्नयति वाजिनः पुरो यत्रयत्र कामयते सुपारथिः। अभीशूनाम्महिमानम्॥२८॥

पुनायत मनः पश्चादनु यच्छन्ति रश्मयः। तीब्रान्योषान्कृण्वते वृषपाणयोऽश्वा रथेभिः
सह वाजयन्तः। अवक्रामन्तः प्रपदैरमित्रान्क्षिणन्ति शत्रून्रनपव्ययन्तः। रथवाहन९ हविरस्य
नाम यत्रायुधं निहितमस्य वर्म। तत्रा रथमुप शम् ९ संदेम विश्वाहा वय९ सुमनस्यमानाः।
स्वादुषु९ सदः पितरो वयोधाः कृच्छ्रेश्रितः शक्तीवन्तो गभीराः। चित्रसेना इषुबला अमृध्राः
सतोवीरा उरवो ब्रातसाहाः। ब्राह्मणासः॥२९॥

पितरः सोम्यासः शिवे नो द्यावापृथिवी अनेहसा। पूषा नः पातु दुरितादृतावृधो
रक्षा मार्किनो अघश९स ईशत। सुपूर्णं वंस्ते मृगो अस्या दन्तो गोभिः सन्नद्धा पतति
प्रसूता। यत्रा नरः सं च वि च द्रवन्ति तत्रास्मभ्यमिषवः शर्म य९सन्। ऋजीते परि
वृद्धि नोऽश्मा भवतु नस्तनूः। सोमो अधि ब्रवीतु नोऽदितिः॥३०॥

शर्म यच्छतु। आ जङ्घन्ति सान्वेषां जघना९ उप जिघ्रते। अश्वाजनि प्रचेतसो-
ऽश्वा९स्ममथ्यु चोदय। अहिंरिव भोगैः पर्येति बाहुं ज्यायां हेति परिबाधमानः। हस्तघ्नो
विश्वा व्युनानि विद्वान्पुमान्पुमा९सं परि पातु विश्वतः। वनस्पते वीडङ्गो हि भूया
अस्मत्सखा प्रतरणः सुवीरः। गोभिः सन्नद्धो असि वीडयस्वास्थाता तै जयतु जेत्वानि।
दिवः पृथिव्याः परि॥३१॥

ओज उद्धृतं वनस्पतिभ्यः पर्याभृत९ सहैः। अपामोज्मानं परि गोभिरावृतमिन्द्रस्य
वज्र९ हविषा रथं यज। इन्द्रस्य वज्रो मरुतामनीकम्मित्रस्य गर्भो वरुणस्य नाभिः।
सेमां नो हव्यदाति जुषाणो देव रथ प्रति हव्या गृभाया उप श्वासय पृथिवीमुत

द्याम्युक्ता ते मनुतां विष्टितं जगत्। स दुन्दुभे सजूरिन्द्रेण देवैर्दृशात्॥३२॥

दवीयो अपं सेधु शत्रून्। आ क्रन्दय बलमोजो न आ धा नि ष्ठिनिहि दुरिता बाधमानः।
अपं प्रोथ दुन्दुभे दुच्छुनाः इत इन्द्रस्य मुष्टिरसि वीडयस्व। आमूरज प्रत्यावर्तयेमाः
कैतुमदुन्दुभिर्वावदीति। समश्वपर्णाश्चरन्ति नो नरोऽस्माकमिन्द्र रथिनो जयन्तु॥३३॥

धन्वन्महिमानं ब्राह्मणासोऽदितिः पृथिव्याः परि दूरादेकचत्वारिंशच्च॥ [६]

यदक्रन्दः प्रथमं जायमान उद्यन्त्समुद्रादुत वा पुरीषात्। श्येनस्य पक्षा हरिणस्य बाहू
उपस्तुत्यम्महि जातं ते अर्वन्न। यमेन दत्तं त्रित एनमायुनिगिन्द्र एणमप्रथमो अध्यतिष्ठत्।
गन्धर्वो अस्य रशनामगृष्णाधसूरादश्वं वसवो निरंतष्ट। असि यमो अस्यादित्यो अर्वन्नसि
त्रितो गुह्येन व्रतेन। असि सोमेन समया विपृक्तः॥३४॥

आहुस्ते त्रीणि दिवि बन्धनानि। त्रीणि त आहुर्दिवि बन्धनानि त्रीण्यप्सु त्रीण्यन्तः
समुद्रे। उतेवं मे वरुणश्छन्थ्यर्वन् यत्रा त आहुः परमं जनित्रम्। इमा ते
वाजित्रवमार्जनानीमा शफानाः सनिर्तुर्निधाना। अत्रा ते भद्रा रशना अपश्यमृतस्य
या अभिरक्षन्ति गोपाः। आत्मानं ते मनसारादजानामवो दिवा॥३५॥

पुतयन्तम्पतंगम्। शिरो अपश्यम्पथिभिः सुगेभिररेणुभिर्जेहमानम्पतत्रि। अत्रा ते
रूपमुत्तममपश्यं जिगीषमाणमिष आ पदे गोः। यदा ते मर्तो अनु भोगमानडादिद्वसिष्ठ
ओषधीरजीगः। अनु त्वा रथो अनु मर्यो अर्वन्ननु गावोऽनु भगः कनीनाम्। अनु
व्रातासस्तवं सख्यमीयुरनु देवा ममिरे वीर्यम्॥३६॥

ते। हिरण्यशृङ्गोऽयो अस्य पादा मनोजवा अवर् इन्द्र आसीत्। देवा इदस्य
हविरद्यमायन् यो अर्वन्तम्प्रथमो अध्यतिष्ठत्। ईमान्तासः सिलिकमध्यमासः स
शूरणासो दिव्यासो अत्याः। हसा इव श्रेणिशो यतन्ते यदाक्षिषुर्दिव्यमज्ममश्वः।
तव शरीरम्पतयिष्ण्वर्वन्तव चित्तं वातं इव धर्जीमान्। तव शृङ्गाणि विष्टिता पुरुत्रारण्येषु
जर्भुराणा चरन्ति। उप॥३७॥

प्रागाच्छसनं वाज्यर्वा देवद्रीचा मनसा दीधानः। अजः पुरो नीयते नाभिरस्यानुं
पश्चात्क्वयो यन्ति रेभाः। उप प्रागात्परमं यथ्सधस्थमर्वा अच्छा पितरम्मातरं च।

अद्या देवां जुष्टतमो हि गम्या अथा शास्ते दाशुषे वार्याणि॥३८॥

विपुक्तो दिवा वीर्यमुपैकान्नचत्वारिंशच्च॥ [७]

मा नो मित्रो वरुणो अर्यमायुरिन्द्रं ऋभुक्षा मरुतः परिं ख्यन्। यद्वाजिनो देवजातस्य सप्तैः प्रवक्ष्यामो विदथे वीर्याणि। यन्निर्णिजा रेक्णसा प्रावृतस्य रातिं गृभीताम्मुखतो नयन्ति। सुप्राङ्जो मेम्यद्विश्वरूप इन्द्रापूष्णोः प्रियमप्येति पाथः। एष च्छागः पुरो अश्वेन वाजिनो पूष्णो भागो नीयते विश्वदैव्यः। अभिप्रियं यत्पुरोडाशमर्वता त्वष्टे॥३९॥

एनं सौश्रवसाय जिन्वति। यद्धविष्यमृतुशो देवयानं त्रिर्मानुषाः पर्यश्वं नयन्ति। अत्रा पूष्णः प्रथमो भाग एति यज्ञं देवेभ्यः प्रतिवेदयन्नजः। होताध्वर्युरावया अग्निमिन्धो ग्रावग्राभ उत शस्ता सुविप्रः। तेन यज्ञेन स्वरं कृतेन स्विष्टेन वक्षणा आ पृणध्वम्। यूपव्रस्का उत ये यूपवाहाश्चपलं ये अश्वयूपाय तक्षति। ये चार्वते पचनं सम्भरन्त्युतो॥४०॥

तेषामभिर्गूर्तिर्न इन्वतु। उप प्रागांश्सुमन्मैऽधायि मन्मं देवानामाशा उप वीतपृष्ठः। अन्वेनं विप्रा ऋषयो मदन्ति देवानां पुष्टे चंकृमा सुबन्धुम्। यद्वाजिनो दामं सदानमर्वतो या शीर्षण्या रशना रञ्जुरस्या। यद्वा घास्य प्रभृतमास्ये तृणं सर्वा ता ते अपि देवेष्वस्तु। यदश्वस्य ऋविषः॥४१॥

मक्षिकाश्च यद्वा स्वरो स्वर्धितौ रिप्तमस्ति। यद्धस्तयोः शमितुर्यत्रखेषु सर्वा ता ते अपि देवेष्वस्तु। यदवध्यमुदरस्यापवाति य आमस्यं ऋविषो गन्धो अस्ति। सुकृता तच्छमितारः कृण्वन्तु मेधं शृतपाकं पचन्तु। यत्ते गात्रादग्निना पच्यमानादभि शूलं निहतस्यावधार्वति। मा तद्भूम्यामा श्रिषन्मा तृणेषु देवेभ्यस्तदुशश्च्यौ रातमस्तु॥४२॥

इदुतो ऋविषः श्रिषत्स च॥ [८]

ये वाजिनं परिपश्यन्ति पक्वं य ईमाहुः सुरभिर्निर्हरेति। ये चार्वतो मासभिक्षामपासंत उतो तेषामभिर्गूर्तिर्न इन्वतु। यन्नीक्षंणम्मास्पचन्त्या उखाया या पात्राणि यूष्ण आसेचनानि। ऊष्ण्यापिधानां चरूणामङ्गाः सूनाः परिं भूषन्त्यश्वम्। निक्रमणं निषदनं विवर्तनं यच्च पङ्क्तिशमर्वतः। यच्च पपो यच्च घासिम्॥४३॥

जघास सर्वा ता ते अपि देवेष्वस्तु। मा त्वाग्निर्ध्वनयिद्धमगन्धिर्मोखा भ्राजन्त्यभि

वित्तु जग्निः। इष्टं वीतमभिगूतं वर्षद्वृतं तं देवासः प्रति गृणन्त्यश्वम्। यदश्वाय वासं
उपस्तृणन्त्यधीवासं या हिरण्यान्यस्मै। संदानमर्वन्तम्पङ्क्तिंशम्प्रिया देवेष्वा यामयन्ति। यतं
सादे महंसा शूकृतस्य पार्ष्णिंया वा कशंया॥४४॥

वा तुतोदं। सुचेव ता हविषो अध्वरेषु सर्वा ता ते ब्रह्मणा सूदयामि। चतुस्त्रिंशद्वाजिनो
देवबन्धोर्वङ्गीरश्वस्य स्वधितिः समेति। अच्छिद्रा गात्रा वयुना कृणोत परुष्पररनुघुष्या
वि शंस्ता। एकस्त्वष्टुरश्वस्या विशंस्ता द्वा यन्तारा भवतस्तथर्तुः। या ते गात्राणामृतुथा
कृणोमि ताता पिण्डानाम्प्र जुहोम्यग्नौ। मा त्वा तपत्॥४५॥

प्रिय आत्मापियन्तं मा स्वधितिस्तनुव आ तिष्ठिपते। मा तं गृध्ररविशंस्तातिहाय
छिद्रा गात्राण्यसिना मिथूं कः। न वा उ वेतन्म्रियसे न रिष्यसि देवा इदेषि पृथिभिः
सुगेभिः। हरीं ते युञ्जा पृषती अभूतामुपास्थाद्वाजी धुरि रासंभस्या। सुगव्यं नो वाजी
स्वधियम्पुंसः पुत्रा उत विश्वापुष रयिम्। अनागास्त्वं नो अदितिः कृणोतु क्षत्रं
नो अश्वो वनता हविष्मान्॥४६॥

घासिं कशंया तपद्रयिं नवं च॥ [९]

॥सप्तमः प्रश्नः॥

॥तैत्तिरीयसंहितायां चतुर्थकाण्डे सप्तमः प्रश्नः॥

अग्नाविष्णू सजोषंसेमा वर्धन्तु वां गिरं। द्युमैर्वाजैर्भिरागतम्। वाजंश्च मे प्रसवश्च
मे प्रयंतिश्च मे प्रसितिश्च मे धीतिश्च मे क्रतुश्च मे स्वरंश्च मे श्लोकंश्च मे श्रावश्च मे
श्रुतिश्च मे ज्योतिश्च मे सुवंश्च मे प्राणश्च मेऽपानः॥१॥

च मे व्यानश्च मेऽसुश्च मे चित्तं च म आधीतं च मे वाक्च मे मनश्च मे चक्षुश्च
मे श्रोत्रं च मे दक्षश्च मे बलं च म ओजश्च मे सहश्च म आयुश्च मे जरा च म
आत्मा च मे तनूश्च मे शर्म च मे वर्म च मेऽङ्गानि च मेऽस्थानि च मे परूषि
च मे शरीराणि च मे॥२॥

अपानस्तनूश्च मेऽष्टादश च॥ [१]

ज्यैष्ठ्यं च म॒ आधिपत्यं च मे म॒न्युश्च मे॒ भामश्च मे॒ऽमश्च मे॒ऽम्भश्च मे॒ जे॒मा च मे॒
मे॒ महि॒मा च मे॒ वरि॒मा च मे॒ प्रथि॒मा च मे॒ वर्ष्मा च मे॒ द्राघु॒या च मे॒ वृद्धं च मे॒
वृद्धि॑श्च मे॒ स॒त्यं च मे॒ श्रद्धा च मे॒ जग॑च्च॥३॥

मे॒ धनं च मे॒ वश॑श्च मे॒ त्विषि॑श्च मे॒ क्रीडा च मे॒ मोद॑श्च मे॒ जा॒तं च मे॒
जनि॑ष्यमा॒णं च मे॒ सू॒क्तं च मे॒ सु॒कृतं च मे॒ वि॒त्तं च मे॒ वेद्यं च मे॒ भू॒तं च मे॒
भवि॑ष्यच्च मे॒ सु॒गं च मे॒ सु॒प॒थं च म॒ ऋ॒द्धं च म॒ ऋ॒द्धिश्च मे॒ क्लृ॑प्तं च मे॒ क्लृ॑प्तिश्च मे॒
म॒तिश्च मे॒ सु॒म॒तिश्च मे॥४॥

जग॑च्चर्द्धिश्चतु॒र्दश च॥_____ [२]

शं च मे॒ मय॑श्च मे॒ प्रि॒यं च मे॒ऽनु॒का॒मश्च मे॒ का॒मश्च मे॒ सौम॑न॒सश्च मे॒ भृ॒द्रं च मे॒
मे॒ श्रेय॑श्च मे॒ वस्य॑श्च मे॒ यश॑श्च मे॒ भग॑श्च मे॒ द्रवि॑णं च मे॒ य॒न्ता च मे॒ ध॒र्ता च मे॒
क्षे॒मश्च मे॒ धृ॒तिश्च मे॒ वि॒श्वं च॥५॥

मे॒ मह॑श्च मे॒ संवि॑च्च मे॒ ज्ञा॒त्रं च मे॒ सू॒त्रं मे॒ प्र॒सू॒त्रं मे॒ सी॒रं च मे॒ ल॒यश्च म॒
ऋ॒तं च मे॒ऽमृ॒तं च मे॒ऽय॒क्ष्मं च मे॒ऽना॑म॒यच्च मे॒ जी॒वा॒तुश्च मे॒ दी॒र्घा॒यु॒त्वं च मे॒ऽन॑मि॒त्रं
च मे॒ऽभ॑यं च मे॒ सु॒गं च मे॒ शय॑नं च मे॒ सू॒षा च मे॒ सु॒दि॒नं च मे॥६॥

वि॒श्वं च शय॑नम॒ष्टौ च॥_____ [३]

ऊ॒र्कं मे॒ सू॒न॒तां च मे॒ प॒यश्च मे॒ र॒सश्च मे॒ घृ॒तं च मे॒ मधु॑ च मे॒ स॒ग्धिश्च मे॒
स॒र्पा॑तिश्च मे॒ कृ॒षिश्च मे॒ वृ॒ष्टिश्च मे॒ जै॒त्रं च म॒ औ॒द्भि॒द्यं च मे॒ र॒यिश्च मे॒ रा॒यश्च मे॒
पु॒ष्टं च मे॒ पु॒ष्टिश्च मे॒ वि॒भु च॥७॥

मे॒ प्र॒भु च मे॒ ब॒हु च मे॒ भू॒यश्च मे॒ पूर्णं च मे॒ पूर्ण॑तरं च मे॒ऽक्षि॑तिश्च मे॒ कू॒य॒वाश्च
मे॒ऽन्नं च मे॒ऽक्ष॑च्च मे॒ ग्री॒ह॒यश्च मे॒ यवा॑श्च मे॒ मा॒षाश्च मे॒ ति॒लाश्च मे॒ मु॒द्गाश्च मे॒ ख॒ल्वाश्च
मे॒ गो॒धू॒माश्च मे॒ म॒सु॒राश्च मे॒ प्रि॒यङ्ग॑वश्च मे॒ऽण॑वश्च मे॒ श्या॒मा॒काश्च मे॒ नी॒वा॒राश्च मे॥८॥

वि॒भु च म॒सु॒राश्चतु॒र्दश च॥_____ [४]

अ॒श्मा च मे॒ मृ॒त्तिका च मे॒ गि॒र॒यश्च मे॒ प॒र्व॒ताश्च मे॒ सि॒क॒ताश्च मे॒ वन॑स्प॒त॒यश्च
मे॒ हि॒र॒ण्यं च मे॒ऽय॑श्च मे॒ सी॒सं च मे॒ त्र॒पुंश्च मे॒ श्या॑मं च मे॒ लो॒हं च मे॒ऽग्नि॑श्च म॒

आप॑श्च मे वी॒रुध॑श्च म॒ ओष॑धयश्च मे कृ॒ष्टप॒च्यं च॥१॥

मेऽकृ॒ष्टप॒च्यं च॑ मे ग्रा॒म्याश्च॑ मे प॒शवं॑ आ॒रण्या॑श्च य॒ज्ञेन॑ कल्पन्तां वि॒त्तं च॑ मे
वि॒त्तिश्च॑ मे भू॒तं च॑ मे भू॒तिश्च॑ मे वसु॑ च मे वस॒तिश्च॑ मे कर्म॑ च मे शक्ति॑श्च मेऽर्थ॑श्च
म॒ एम॑श्च म॒ इति॑श्च मे गति॑श्च मे॥१०॥

कृ॒ष्टप॒च्यश्चा॒ष्टाच॑त्वारि॒ंशच्च॥ [५]

अ॒ग्निश्च॑ म॒ इन्द्र॑श्च मे सोम॑श्च म॒ इन्द्र॑श्च मे सवि॒ता च॑ म॒ इन्द्र॑श्च मे सर॑स्वती
च म॒ इन्द्र॑श्च मे पू॒षा च॑ म॒ इन्द्र॑श्च मे बृ॒हस्प॑तिश्च म॒ इन्द्र॑श्च मे मि॒त्रश्च॑ म॒ इन्द्र॑श्च
मे वरु॑णश्च म॒ इन्द्र॑श्च मे त्व॒ष्टा च॥११॥

म॒ इन्द्र॑श्च मे धा॒ता च॑ म॒ इन्द्र॑श्च मे विष्णु॑श्च म॒ इन्द्र॑श्च मेऽश्वि॑नौ च म॒ इन्द्र॑श्च मे
मरु॑तश्च म॒ इन्द्र॑श्च मे वि॒श्वे च॑ मे दे॒वा इन्द्र॑श्च मे पृथि॒वी च॑ म॒ इन्द्र॑श्च मेऽन्तरि॑क्षश्च
म॒ इन्द्र॑श्च मे द्यौश्च॑ म॒ इन्द्र॑श्च मे दि॒शश्च॑ म॒ इन्द्र॑श्च मे मूर्धा॑ च॑ म॒ इन्द्र॑श्च मे
प्र॒जाप॑तिश्च म॒ इन्द्र॑श्च मे॥१२॥

त्व॒ष्टा च॑ द्यौश्च॑ म॒ एक॑वि॒ंशति॑श्च॥ [६]

अ॒श्वश्च॑ मे र॒श्मिश्च॑ मेऽदा॑भ्यश्च मेऽधि॑पतिश्च म उपा॒श्वश्च॑ मेऽन्तर्या॑मश्च म
ऐ॒न्द्रवा॑यवश्च॑ मे मै॒त्रावरु॑णश्च॑ म आ॒श्विन॑श्च॑ मे प्र॒तिप्र॑स्थानश्च॑ मे शु॒क्रश्च॑ मे म॒न्थी च॑
म आ॒ग्रय॑णश्च॑ मे वै॒श्वदे॑वश्च॑ मे ध्रु॒वश्च॑ मे वै॒श्वान॑रश्च॑ म ऋ॒तुग्रा॑हश्च॥१३॥

मेऽति॑ग्रा॒ह्याश्च॑ म ऐ॒न्द्राग्र॑श्च॑ मे वै॒श्वदे॑वश्च॑ मे मरु॑त्वतीयाश्च॑ मे मा॒हेन्द्र॑श्च॑ म आ॒दित्य॑श्च॑
मे सा॒वि॒त्रश्च॑ मे सा॒रस्व॑तश्च॑ मे पौ॒ष्णश्च॑ मे पा॒त्नीव॑तश्च॑ मे हा॒रियो॑ज॒नश्च॑ मे॥१४॥

ऋ॒तुग्रा॑हश्च॑ चतु॑स्त्रि॒ंशच्च॥ [७]

इ॒ध्मश्च॑ मे ब॒र्हिश्च॑ मे वेदि॑श्च मे धि॒ष्णि॒याश्च॑ मे सु॒चंश्च॑ मे चम॑साश्च॑ मे ग्रा॒वाण॑श्च॑
मे स्वर॑वश्च॑ म उप॒र॒वाश्च॑ मेऽधि॑षवणे च मे द्रो॒णक॑ल॒शश्च॑ मे वा॒यव्या॑नि च॑ मे पू॒तभृ॑चं
म आ॒धव॑नीयश्च॑ म आ॒ग्नीध्रं॑ च॑ मे ह॒वि॒र्धानं॑ च॑ मे गृ॒हाश्च॑ मे स॒दश्च॑ मे पु॒रोडा॑शाश्च॑
मे प॒च॒ताश्च॑ मेऽव॑भृथश्च॑ मे स्व॒गाका॑रश्च॑ मे॥१५॥

गृ॒हाश्च॑ षोड॑श च॥ [८]

अ॒ग्निश्च॑ मे घ॒र्मश्च॑ मे॒ऽर्कश्च॑ मे॒ सूर्यश्च॑ मे प्रा॒णश्च॑ मे॒ऽश्वमे॑धश्च॑ मे पृथि॒वी च॑ मे॒ऽदि॒तिश्च॑
मे॒ दि॒तिश्च॑ मे॒ द्यौश्च॑ मे॒ शर्क॑रीर॒ङ्गुल॑यो दि॒शश्च॑ मे॒ य॒ज्ञेन॑ कल्पन्ता॒मृक्च॑ मे॒ सामं॑ च मे॒
स्तोमं॑श्च॑ मे॒ यजुं॑श्च॑ मे॒ दी॒क्षा च॑ मे॒ तप॑श्च॑ म॒ ऋ॒तुश्च॑ मे॒ व्र॒तं च॑ मे॒ऽहो॒रा॒त्रयो॑र्वृष्ट्या
बृ॒ह॒द्रथ॑न्तरे च॑ मे॒ य॒ज्ञेन॑ कल्पेताम्॥१६॥

दी॒क्षाऽष्टा॑दश च॥ _____ [१]

गर्भा॑श्च मे व॒थ्साश्च॑ मे त्र्य॒विश्च॑ मे त्र्य॒वी च॑ मे दि॒त्य॒वाद् च॑ मे दि॒त्यौही॑ च॑ मे॒
पञ्चा॑विश्च॑ मे पञ्चा॒वी च॑ मे त्रि॒व॒थ्साश्च॑ मे त्रि॒व॒थ्सा च॑ मे तुर्य॑वाद् च॑ मे तुर्यौही॑ च॑ मे॒
प॒ष्ठ॒वाच्च॑ मे प॒ष्ठौही॑ च॑ म॒ उ॒क्षा च॑ मे व॒शा च॑ म॒ ऋ॒षभ॑श्च॥१७॥

मे॒ वे॒हच॑मे॒ऽनु॒ङ्गां च॑ मे॒ धे॒नुश्च॑ म॒ आ॒यु॒र्य॒ज्ञेन॑ कल्पतां प्रा॒णो य॒ज्ञेन॑ कल्पताम॒पानो॑
य॒ज्ञेन॑ कल्पता॒व्यौनो॑ य॒ज्ञेन॑ कल्पतां चक्षु॑र्य॒ज्ञेन॑ कल्पता॒ऽश्रो॒त्रं य॒ज्ञेन॑ कल्पता॒म्मनो॑
य॒ज्ञेन॑ कल्पतां वा॒ग्य॒ज्ञेन॑ कल्पतामा॒त्मा य॒ज्ञेन॑ कल्पतां य॒ज्ञो य॒ज्ञेन॑ कल्पताम्॥१८॥

ऋ॒षभ॑श्च॒ चत्वारि॑ऽशच्च॥ _____ [१०]

एका॑ च मे ति॒स्रश्च॑ मे॒ पञ्च॑ च मे स॒प्त च॑ मे॒ नव॑ च म॒ एका॑दश च मे॒
त्रयो॑दश च मे॒ पञ्च॑दश च मे॒ स॒प्तद॑श च मे॒ नव॑दश च म॒ एक॑वि॒ंशति॑श्च॑ मे॒
त्रयो॑वि॒ंशति॑श्च॑ मे॒ पञ्च॑वि॒ंशति॑श्च॑ मे॒ स॒प्तवि॑ंशतिश्च॑ मे॒ नव॑वि॒ंशति॑श्च॑ म॒ एक॑त्रि॒ंशच्च॑
मे॒ त्रय॑स्त्रि॒ंशच्च॑॥१९॥

मे॒ च॒त॒स्रश्च॑ मे॒ऽष्टौ च॑ मे॒ द्वा॒दश॑ च॑ मे॒ षोड॑श च॑ मे॒ वि॒ंशति॑श्च॑ मे॒
च॒तुर्वि॑ंशतिश्च॑ मे॒ऽष्टा॒वि॒ंशति॑श्च॑ मे॒ द्वा॒त्रि॒ंशच्च॑ मे॒ ष॒ट्त्रि॑ंशच्च॑ मे॒ च॒त्वारि॑ऽशच्च॑ मे॒
च॒तुश्च॑त्वारि॒ंशच्च॑ मे॒ऽष्टा॒च॒त्वारि॑ऽशच्च॑ मे॒ वा॒जंश्च॑ प्रस॒वश्चा॑पि॒जश्च॑ ऋ॒तुश्च॑ सु॒वंश्च॑ मूर्धा च॑
व्य॒श्निंश्च॑ान्त्या॒यन॑श्चान्त्यंश्च॑ भौ॒वन॑श्च॒ भुव॑न॒श्चाधि॑पतिश्च॥२०॥

त्रय॑स्त्रि॒ंशच्च॑ व्य॒श्निंश्च॑ एका॑दश च॥ _____ [११]

वा॒जो नः॑ स॒प्त प्र॑दि॒शश्च॑त॒स्रो वा॑ प॒रा॒वतः॑। वा॒जो नो॑ वि॒श्वे॑र्दे॒वैर्धनं॑सा॒तावि॒हाव॑तु। वि॒श्वे
अ॒द्य म॒रुतो॑ वि॒श्वं ऊ॒ती वि॒श्वे भ॑वन्व॒ग्नयः॑ स॒मि॒द्धाः। वि॒श्वे नो॑ दे॒वा अ॒व॒सा ग॑मन्तु
वि॒श्वम॑स्तु॒ द्रवि॑णं॒ वा॒जो अ॒स्मे। वा॒जस्य॑ प्रस॒वं दे॒वा रथै॑र्या॒ता हि॒र॒ण्यैः। अ॒ग्नि॒रिन्द्रो॑
बृ॒ह॒स्पति॑र्ति॒म॒रुतः॑ सोम॑पीतये। वा॒जे॒वाजे॑ऽव॒त वा॒जिनो॑ नो॒ धने॑षु॥२१॥

विप्रा अमृता ऋतज्ञाः। अस्य मध्वः पिबत मादयध्वं तृप्ता यात पृथिभिर्देवयानैः।
वाजः पुरस्तादुत मध्यतो नो वाजो देवाः ऋतुभिः कल्पयाति। वाजस्य हि प्रसवो
नन्नमीति विश्वा आशा वाजपतिर्भवेयम्। पयः पृथिव्याम्पय ओषधीषु पयो दिव्यन्तरिक्षे
पयो धाम्। पयस्वतीः प्रदिशः सन्तु मह्यम्। सम्मा सृजामि पयसा घृतेन सम्मा
सृजाम्यपः॥२२॥

ओषधीभिः। सोऽहं वाजः सनेयमग्ने। नक्तोषासा समनसा विरूपे धापयेते शिशुमेकः
समीची। द्यावा क्षामा रुक्मो अन्तर्वि भाति देवा अग्निं धारयन्द्रविणोदाः। समुद्रोऽसि
नभस्वानाद्रदानुः शम्भूर्मयोभूरभि मां वाहि स्वाहां मारुतोऽसि मरुतां गणः शम्भूर्मयोभूरभि
मां वाहि स्वाहांवस्युरसि दुवस्वाञ्छुम्भूर्मयोभूरभि मां वाहि स्वाहा॥२३॥

धनैष्वपो दुवस्वाञ्छुम्भूर्मयोभूरभि मां द्वे च॥ [१२]

अग्निं युनज्मि शवसा घृतेन दिव्यः सुपूर्णं वयसा बृहन्तम्। तेन वयं पतेम
ब्रध्नस्य विष्टपः सुवो रुहाणा अधि नाकं उत्तमे। इमौ तं पक्षावजरा पतत्रिणो याभ्याः
रक्षाःस्यपहःस्यग्ने। ताभ्यां पतेम सुकृतांमु लोकं यत्रर्षयः प्रथमजा ये पुराणाः। चिदसि
समुद्रयोनिरिन्दुर्दक्षः श्येन ऋतावा। हिरण्यपक्षः शकुनो भुरण्युर्महान्सधस्थे ध्रुवः॥२४॥

आ निषत्तः। नमस्ते अस्तु मा मां हिंसीर्विश्वस्य मूर्धन्नधि तिष्ठसि
श्रितः। समुद्रे ते हृदयमन्तरायुर्द्यावापृथिवी भुवनेष्वर्पिते। उद्रो दत्तोदधिम्बिन्त
दिवः पर्जन्यादन्तरिक्षात्पृथिव्यास्ततो नो वृष्ट्यावत। दिवो मूर्धासि पृथिव्या
नाभिरूर्गपामोषधीनाम्। विश्वायुः शर्म सप्रथा नमस्पथे। येनर्षयस्तपसा सत्रम्॥२५॥

आसतेन्याना अग्निः सुवराभरन्तः। तस्मिन्नहं नि दधे नाकं अग्निमेतं यमाहुर्मनवः
स्तीर्णबर्हिषम्। तम्पत्नीभिरनु गच्छेम देवाः पुत्रैर्भ्रातृभिरुत वा हिरण्यैः। नाकं गृह्णानाः
सुकृतस्य लोके तृतीयं पृष्ठे अधि रोचने दिवः। आ वाचो मध्यमरुहद्वरण्युरयमग्निः
सत्पतिश्चेकितानः। पृष्ठे पृथिव्या निहितो दविद्युतदधस्पदं कृणुते॥२६॥

ये पृतन्यवः। अयमग्निर्वीरतमो वयोधाः संहस्त्रियो दीप्यतामप्रयुच्छन्। विभ्राजमानः
सरिरस्य मध्य उप प्र यात दिव्यानि धामा। सम्प्र च्यवध्वमनु सम्प्र याताग्ने पथो
देवयानान्कृणुध्वम्। अस्मिन्सधस्थे अध्युत्तरस्मिन्विश्वे देवा यजमानश्च सीदत। येनां सहस्रं

वहसि येनाग्ने सर्ववेदसम्। तेनेमं यज्ञं नो वह देवयानो यः॥२७॥

उत्तमः। उद्धृष्यस्वाग्ने प्रति जागृह्येनमिष्टापूर्ते स॥सृजेथामयं च। पुनः कृण्व॥स्त्वा
पितरं युवानमन्वाता॥सीत् त्वयि तन्तुमेतम्। अयं ते योनिर्ऋत्वियो यतो जातो
अरौचथाः। तं जानन्नग्न आ रोहाथां नो वर्धया रयिम्॥२८॥

ध्रुवः सत्रं कृणुते यः सप्तत्रिंशच्च॥ [१३]

ममाग्ने वर्चो विह्वेष्वस्तु वयं त्वेन्यानास्तनुवम्पुषेम। मह्यं नमन्तामप्रदिशश्चतस्रस्त्वयाध्यक्षेण
पृतना जयेम। मम देवा विह्वे संन्तु सर्व इन्द्रावन्तो मरुतो विष्णुरग्निः। ममान्तरिक्षमुरु
गोपमस्तु मह्यं वातः पवतां कामे अस्मिन्। मयि देवा द्रविणमा यजन्ताम्मय्याशीरस्तु
मयि देवहूतिः। दैव्या होतारा वनिषन्त॥२९॥

पूर्वेऽरिष्टाः स्याम तनुवां सुवीराः। मह्यं यजन्तु मम यानि हव्याकूतिः सत्या मनसो
मे अस्तु। एनो मा नि गां कतमच्चनाहं विश्वे देवासो अधि वोचता मे। देवीः षडुर्वीरुरु
णः कृणोत विश्वे देवास इह वीरयध्वम्। मा हास्महि प्रजया मा तनूभिर्मा रधाम
द्विषते सोम राजन्। अग्निर्मन्युमप्रतिनुदन्पुरस्तात्॥३०॥

अदब्धो गोपाः परि पाहि नस्त्वम्। प्रत्यञ्चो यन्तु निगुतः पुनस्तेऽग्नेषां चित्तम्प्रबुधा वि
नैशत्। धाता धातृणाम्भुवनस्य यस्पतिर्देव॥ सवितारमभिमातिपाहम्। इमं यज्ञमश्विनोभा
बृहस्पतिर्देवाः पाँन्तु यजमानं न्यर्थात्। उरुव्यचां नो महिषः शर्म य॥सदस्मिन् हवे
पुरुहूतः पुरुक्षु। स नः प्रजायै हर्यश्च मृडयेन्द्र मा॥३१॥

नो रीरिषो मा परा दाः। ये नः सपत्ना अप ते भवन्त्विन्द्राग्निभ्यामव बाधामहे
तान्। वसवो रुद्रा आदित्या उपरिस्पृशाम्मोग्रं चेतारमधिराजमक्रन्। अर्वाश्चन्द्रममुतो
हवामहे यो गोजिद्धं नजिदंश्चजिद्धः। इमं नो यज्ञं विह्वे जुषस्वास्य कुर्मो हरिवो मेदिनं
त्वा॥३२॥

वनिषन्त पुरस्तान्मा त्रिचत्वारिंशच्च॥ [१४]

अग्नेर्मन्वे प्रथमस्य प्रचेतसो यम्पाञ्चजन्यम्बृहवः समिन्धते। विश्वस्यां विशि
प्रविशिशिवा॥समीमहे स नो मुञ्चत्व॥हंसः। यस्येदं प्राणान्निमिषद्यदेजति यस्य जातं
जनमानं च केवलम्। स्तौम्यग्निं नाधितो जोहवीमि स नो मुञ्चत्व॥हंसः। इन्द्रस्य

मन्ये प्रथमस्य प्रचेतसो वृत्रघ्नः स्तोमा उप मामुपागुः। यो दाशुषः सुकृतो हवमुप गन्ता॥३३॥

स नो मुञ्चत्वहंसः। यः संग्रामं नयति सं वशी युधे यः पुष्टानि ससृजति त्रयाणि। स्तोमीन्द्रं नाथितो जौहवीमि स नो मुञ्चत्वहंसः। मन्वे वाम्मित्रावरुणा तस्य वित्तं सत्यौजसा दृहणा यं नुदेथै। या राजानं सरथं याथ उग्रा ता नो मुञ्चतुमागंसः। यो वा रथं ऋजुरग्निः सत्यधर्मा मिथुश्चरन्तमुपयाति दूषयन्। स्तोमि॥३४॥

मित्रावरुणा नाथितो जौहवीमि तौ नो मुञ्चतुमागंसः। वायोः संवितुर्विदथानि मन्महे यावात्मन्वद्विभृतो यो च रक्षतः। यौ विश्वस्य परिभू बभूवतुस्तौ नो मुञ्चतुमागंसः। उप श्रेष्ठा न आशिषो देवयोर्धर्मे अस्थिरन्। स्तोमि वायुं संवितारं नाथितो जौहवीमि तौ नो मुञ्चतुमागंसः। रथीतमौ रथीनामह ऊतये शुभं गमिष्ठौ सुयमेभिरश्वैः। ययोः॥३५॥

वां देवौ देवेष्वनिशितमोजस्तौ नो मुञ्चतुमागंसः। यदयातं वहतु सूर्यायान्निचक्रेण ससदमिच्छमानौ। स्तोमि देवावश्विनौ नाथितो जौहवीमि तौ नो मुञ्चतुमागंसः। मरुताम्मन्वे अधि नो ब्रुवन्तु प्रेमां वाचं विश्वामवन्तु विश्वैः। आशून् हुवे सुयमानृतये ते नो मुञ्चन्त्वेनंसः। तिग्ममायुधं वीडितं सहस्वद्विव्यं शर्धः॥३६॥

पृतनासु जिष्णु। स्तोमि देवान्मरुतो नाथितो जौहवीमि ते नो मुञ्चन्त्वेनंसः। देवानाम्मन्वे अधि नो ब्रुवन्तु प्रेमां वाचं विश्वामवन्तु विश्वैः। आशून् हुवे सुयमानृतये ते नो मुञ्चन्त्वेनंसः। यदिदम्माभिश्चोचति पौरुषेयेण दैव्येन। स्तोमि विश्वा देवान्नाथितो जौहवीमि ते नो मुञ्चन्त्वेनंसः। अनु नोऽद्यानुमतिरनु॥३७॥

इदंनुमते त्वं वैश्वानरो न ऊत्या पृष्ठो दिवि। ये अप्रथेताममितेभिरोजोभिर्ये प्रतिष्ठे अभवतां वसूनाम्। स्तोमि द्यावापृथिवी नाथितो जौहवीमि ते नो मुञ्चतुमहंसः। उर्वी रोदसी वरिवः कृणोतं क्षेत्रस्य पत्नी अधि नो ब्रूयातम्। स्तोमि द्यावापृथिवी नाथितो जौहवीमि ते नो मुञ्चतुमहंसः। यत्तं वयं पुरुषत्रा यविष्ठाविद्वांसश्चकृमा कच्चन॥३८॥

आगः। कृधी स्वस्माददितेरनागा व्येनांसि शिश्रथो विष्वगग्ने। यथा ह तद्वसवो गौर्यं चित्पदि पिताममुञ्चता यजत्राः। एवा त्वमस्मत्प्र मुञ्चा व्यहः प्रातार्यग्ने प्रतरां न आयुः॥३९॥

गन्तां दूषयन्स्तौमि ययोः शर्धोऽनुमतिरनुं च न चतुस्त्रिंशच्च॥ [१५]

अग्निद्धां वामश्वो द्विचत्वारिंशच्च॥ [१६]